

**DOCUMENT AL BĂNCII EUROPENE
PENTRU RECONSTRUCȚIE ȘI DEZVOLTARE**

STRATEGIA PENTRU MOLDOVA

Aprobată de Consiliul de Directori la ședința din 26 iulie 2005

Traducerea textului original al documentului este oferită de BERD doar spre conveniența cititorului. Deși BERD a avut grijă să asigure autenticitatea traducerii, BERD nu garantează sau confirmă acuratețea traducerii. Contarea pe orice astfel de traducere va fi un risc personal al cititorului. În nici o circumstanță BERD, angajații sau agenții săi nu vor purta răspundere în fața cititorului sau oricărei alte persoane pentru orice incorectitudine, eroare, omisiune, ștergere, defect și/sau orice alterare a oricărui conținut al traducerii, indiferent de cauză, sau pentru orice pagube aparute în rezultatul acestora. În cazul unor necorespunderi sau contradicții între varianta Engleză și cea tradusă, varianta Engleză va prevala.

CUPRINS

REZUMAT	1
STRATEGIA DE ȚARĂ.....	6
1. PORTOFOLIUL BĂNCII.....	6
1.1 <i>Descriere succintă a activităților Băncii la zi.....</i>	6
1.2 <i>Implementarea anterioarei strategii de țară.....</i>	6
1.3 <i>Impactul portofoliului Băncii asupra tranziției și lecțiile învățate</i>	8
1.3.1 Calitatea portofoliului.....	8
1.3.2 Mobilizarea co-finanțării.....	8
1.3.3 Impactul asupra tranziției și lecții învățate	8
1.4 <i>Raportul de portofoliu.....</i>	9
2. MEDIUL OPERAȚIONAL	9
2.1 <i>Mediul de reforme generale</i>	9
2.1.1 Evoluții politice	9
2.1.2 Condițiile sociale și ale pieței muncii	10
2.1.3 Reforma juridică.....	11
2.1.4 Aspecte legate de mediul înconjurător	12
2.2 <i>Progrese înregistrate în tranziție și răspunsul economiei.....</i>	13
2.2.1 Condiții macroeconomice pentru operațiunile Băncii	13
2.2.2 Succesele și provocările tranziției	14
2.3 <i>Accesul la capital și necesitățile de investiții</i>	17
3. ORIENTĂRI STRATEGICE	17
3.1 <i>Prioritățile băncii pentru perioada strategiei.....</i>	17
3.2 <i>Provocările sectoriale și obiectivele băncii</i>	18
3.2.1 Instituțiile financiare.....	18
3.2.1.1 Cadru de referință.....	18
3.2.1.2 Obiectivele de tranziție.....	19
3.2.1.3 Priorități operaționale	19
3.2.2 Sectorul Privat.....	20
3.2.2.1 Cadru de referință.....	20
3.2.2.2 Obiectivele de tranziție.....	21
3.2.2.3 Priorități Operaționale	21
3.2.3 Infrastructura	21
3.2.3.1 Cadru de referință.....	21
3.2.3.2 Obiectivele de tranziție.....	23
3.2.3.3 Priorități operaționale.....	23
4. ALTE ORGANIZAȚII FINANCIARE INTERNAȚIONALE, DONATORI MULTILATERALI ȘI BILATERALI.....	24
4.1 <i>Organizațiile financiare internaționale și cooperarea dintre donatori</i>	24
4.2 <i>Fondul Monetar Internațional (FMI).....</i>	24
4.3 <i>Grupul Băncii Mondiale</i>	25
4.4 <i>Uniunea Europeană (UE)</i>	26
4.5 <i>Banca Europeană pentru Investiții (BEI).....</i>	27
4.6 <i>Organizația Națiunilor Unite (ONU)</i>	27
4.7 <i>Banca pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre (BCDMN).....</i>	27
4.8 <i>Donatori Bilaterali.....</i>	27
ANEXA 1 – OPERAȚIUNILE SEMNATE DE BANCĂ	30
ANEXA 2 – EVALUARE POLITICĂ	31
ANEXA 3 – EVALUAREA LEGILOR COMERCIALE DIN MOLDOVA	35
ANEXA 4 – MEDIUL ÎNCONJURĂTOR	42
ANEXA 5 – O SERIE DE INDICATORI ECONOMICI.....	43
ANEXA 6 – PROGRAMUL DE COOPERARE TEHNICĂ	44

REZUMAT

Moldova și-a asumat angajamentul și a progresat în aplicarea principiilor democrației bazate pe pluripartitism și pluralism în conformitate cu Articolul 1 al Acordului de Stabilire a Băncii.

Implementarea reformei democratice și de piață pe parcursul perioadei strategiei precedente nu a fost uniformă. Conform Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), în linii generale alegerile naționale din martie 2005 au corespuns standardelor internaționale pentru alegeri democratice. Cu toate acestea, au fost remarcate deficiențe în unele aspecte esențiale pentru un proces electoral cu adevărat competitiv, astfel ca accesul la mass-media. Partidul de guvernământ, Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM), care din nou a obținut majoritatea voturilor la alegerile parlamentare recente, și-a reiterat angajamentul față de integrarea europeană în cursul campaniei electorale. Este o dezvoltare salutară, deoarece presupune efectuarea unor ajustări de ordin politic și economic, care fiind implementate cu succes, vor corespunde mandatului Articolului 1 al Băncii. Mai mult ca atât, evenimentele politice din țările vecine Ucraina și România consolidează aceste schimbări în politică. În ceea ce privește problema regiunii separatiste transnistrene, planul propus recent de Ucraina a obținut suportul condițional al Parlamentului Moldovei și susținerea Asambleei Parlamentare a OSCE. Cu toate acestea, realizarea deplină a planului va necesita un șir de pași intermediari complicați și un angajament fără rezerve din partea tuturor părților participante la negocierile în format pentagonal cu privire la rezoluție.

Performanța Moldovei în plan macroeconomic pe parcursul ultimilor doi ani a fost pozitivă. Produsul intern brut (PIB) a crescut în indici reali cu 6,3% și 7,3% în 2003 și, respectiv, în 2004. Nivelul înalt al sumelor remise din străinătate de către muncitori și creșterea regională rapidă au constituit factorii principali ce au contribuit la creșterea economică. Creșterea rapidă a creditelor locale și influxul puternic de valută străină au exercitat o presiune considerabilă asupra prețurilor locale cauzând din nou majorarea inflației până la un număr de două cifre. Aprecierea bruscă a valutei în anul 2004 a produs un efect moderat asupra competitivității externe, exporturile continuând să crească fiind susținute de o puternică dezvoltare economică regională. Performanța fiscală s-a îmbunătățit ca urmare a încasărilor fiscale indirecte considerabile. Guvernul a urmat o politică fiscală prudentă reușind să mențină surplusurile bugetului consolidat atât în 2003, cât și în 2004, creând astfel o bază mai puternică pentru deservirea datoriilor. Indicatorii sociali de asemenea s-au îmbunătățit, în mare parte grație rețelei de securitate finanțată de remitențe. Cu toate acestea, indicatorii înregistrați în Republica Moldova rămân în urma indicatorilor medii în regiune. În 2004 povara datoriei externe a Republicii Moldova s-a redus considerabil, constituind 74% din PIB, iar serviciul datoriei s-a îmbunătățit. Fluxul investițiilor străine directe (ISD) a crescut în 2004 urmând aflurile reduse din 2003, însă nu satisface necesitățile economice. Climatul de afaceri complicat, interferența statului și ritmul redus al privatizării nu au permis aflulul investițiilor străine de calitate înaltă. Sectorul bancar crește într-un pas cu economia, însă e necesar de înlăturat deficiențele ce țin de guvernarea corporativă, supraveghere și lipsa transparenței în proprietatea bancară pentru a asigura realizarea potențialului sectorului. Corupția rămâne a fi o problemă serioasă, subminând eforturile administrative și legislative de îmbunătățire a mediului de afaceri.

Republica Moldova a înregistrat un anumit progres în reforme pe parcursul perioadei de implementare a strategiei precedente. Barierele formale în calea comerțului și piedicile administrative ce țin de înregistrarea afacerii, licențiere și administrare fiscală au fost reduse. Se preconizează că „Legea ghilotinei” adoptată în februarie 2005 va conduce la minimizarea birocrăției. A fost atins careva progres și în sectorul telecomunicațiilor, care a fost liberalizat deplin în anul 2004. În pofida acestor îmbunătățiri, puncte slabe încă mai persistă. Privatizarea a decurs foarte lent pe parcursul ultimilor doi ani, iar privatizările în domeniile cheie, astfel ca sectorul energetic și vinificație au fost amânate sau nu au atras interes suficient. Reforma în sectorul energetic și infrastructura municipală a avansat foarte lent sau nu a avansat deloc. Deși suma împrumuturilor comerciale continuă să crească, accesul la finanțe pe termen lung pentru proiecte investiționale rămâne a fi o barieră considerabilă pentru întreprinzători. Deși pe termen scurt creșterea probabil va continua, prosperitatea pe termen lung va depinde de reînnoirea eforturilor de implementare a reformelor structurale, consolidare a capacității instituționale și îmbunătățire a climatului investițional.

Urmând realizările sale la începutul perioadei de tranziție, Republica Moldova trebuie să implementeze o agendă pe termen mediu de reforme instituționale și structurale mai profunde pentru a consolida premisele pentru o creștere pe termen lung și reducere a sărăciei. În particular, Republica Moldova va trebui să soluționeze următoarele probleme ale etapei de tranziție:

- *Stabilirea unei concurențe loiale și îmbunătățirea climatului investițional.* Moldova trebuie să reducă intervenția statului, să consolideze împuternicirile de reglementare și concurența, să optimizeze cadrul legislativ (în special cu privire la înregistrare, licențiere și funcționarea afacerilor), să înlăture barierele neoficiale și administrative în afaceri și să intensifice combaterea corupției.
- *Susținerea diversificării economice.* Dependența puternică a Moldovei de agricultură și industria alimentară, precum și bazarea excesivă pe piețele CSI (în special Rusia) majorează vulnerabilitatea Moldovei în fața loviturilor adverse. Pentru a atinge o creștere durabilă pe termen lung, Moldova trebuie să reducă dependența sa de sectorul agrar și să diversifice piețele de export.
- *Redresarea diferenței între capitală și regiuni.* La nivel regional dezvoltarea economică echilibrată pe întreg teritoriul țării va necesita majorarea investițiilor în infrastructura regională și acordarea unui suport adecvat pentru apariția micro-întreprinderilor și întreprinderilor mici și mijlocii în zonele rurale.
- *Avansarea reformei în sectorul energetic și municipal.* Continuarea reformei regulatorii e necesară pentru promovarea concurenței loiale și eficienței, activele rămase în proprietatea statului și companiile de distribuție trebuie să fie privatizate, iar sistemele de încălzire sectoriale necesită restructurare și modernizare. Infrastructura municipală necesită comercializare, reformarea tarifelor și restructurare substanțială.
- *Asigurarea stabilității deservirii datoriiilor.* Va fi necesară o politică fiscală prudentă și o politică monetară strictă pentru a deservi volumul mare al datoriiilor externe și pentru a asigura stabilitate macroeconomică.

Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei în Republica Moldova și Planul de Acțiuni UE-Moldova, adoptate de Guvern în mai 2004 și respectiv, februarie 2005 constituie un plan ambițios chemat să soluționeze aceste probleme. Banca va acorda

asistență Moldovei, în limitele mandatului său, în implementarea acestui plan. În contextul inițiativei Țări la Început de Tranziție (ETC) Banca va utiliza alte instrumente și resurse disponibile. În particular, Banca se va conduce de următoarele obiective în activitatea sa:

- *Instituții financiare.* Banca va acorda linii de creditare pentru întreprinderile mici și mijlocii și micro-întreprinderi și va continua implementarea Programului de Facilitare a Comerțului (TFP) și Facilității de co-finanțare (MCFF) cu băncile locale pentru a depăși constrângerile în acordarea împrumuturilor cauzate de limitele de expunere la un singur beneficiar de împrumuturi și concentrarea portofoliului. Banca intenționează să extindă cooperarea cu parteneri bancari noi și va acorda asistență în dezvoltarea și promovarea instrumentelor financiare noi, astfel ca finanțarea ipotecară sau leasing. La capitolul capital propriu, Banca ar putea acorda asistență la privatizarea Băncii de Economii și analiza ideea investirii în companiile de leasing și creditare impotecară. Banca va continua să amplifice suportul acordat dezvoltării microfinanțării. În vederea susținerii dezvoltării regionale a Moldovei, Banca va include o componentă regională în programele sale de microfinanțare. Banca va cerceta posibilitățile de susținere a apariției sectorului financiar nebanca prin intermediul asistenței tehnice și investițiilor.
- *Sectorul privat.* Banca va continua să urmeze oportunitățile investiționale în toate sectoarele de antrepriză, inclusiv și fără restricții, în industria alimentară, sfera de producere, sectorul retail și proprietate. Companiile mai mari, cu o performanță reușită vor beneficia de finanțare directă prin intermediul instrumentelor ETC, astfel ca MCFF și Facilitatea Investiții Directe (DIF). Banca va facilita ISD făcând investiții de rând cu investitorii străini strategici sau prin susținerea dezvoltării companiilor care la timpul lor ar putea atrage investiții străine. Afacerile agricole vor primi capital circulant la momentul stabilirii unui sistem al certificatelor de depozit. Banca va continua să acorde suport nefinanciar întreprinderilor private prin intermediul programelor sale TurnAround Management (TAM) și Servicii de Consultanță în Afaceri (BAS).
- *Infrastructura.* Din cauza constrângerilor ce țin de capacitatea de achitare a datoriei publice a Moldovei, Banca intenționează să susțină în primul rând investițiile în infrastructura privată.

Banca va susține obiectivele operaționale susmenționate prin intermediul unui dialog politic permanent privind climatul investițional, restructurarea întreprinderilor și statul de drept în consultare cu alte Instituții Financiare Internaționale și donatori bilaterali. Banca va asigura verificarea conformării tuturor activităților desfășurate în Moldova cu Politicile și Procedurile de Mediu ale Băncii. În contextul inițiativei ETC Banca intenționează să majoreze finanțarea sub formă de granturi din partea donatorilor pentru a finanța elaborarea și implementarea proiectelor, pentru a susține activitatea juridică la etapa de tranziție, dezvoltarea instituțională și dialog politic și pentru a direcționa suportul financiar al Băncii spre sectoarele cheie.

LISTA ABREVIERILOR

AID	Asociația Internațională pentru Dezvoltare
AMGI	Agencia Multilaterală pentru Garantarea Investițiilor
ANRE	Agencia Națională de Reglementare în domeniul Energeticii
ANRTI	Agencia Națională de Reglementare în domeniul Telecomunicației și Tehnologiilor Informaționale
BAS	Servicii de Consultanță în Afaceri
BM	Banca Mondială
BMD	Blocul Moldova Democrată
BNM	Banca Națională a Moldovei
BSTDB	Banca de Dezvoltare a Comerțului în bazinul Mării Negre
CAS	Strategia de Asistență a Țării
CED	Cooperarea Elvețiană de Dezvoltare
CFR	Corporația de Finanțare Rurală
CFI	Corporația Financiară Internațională
CNVM	Comisia Națională pentru Valori Mobiliare a Republicii Moldova
CSI	Comunitatea Statelor Independente
DEG	Deutsche Investitions- und Entwicklungsgesellschaft mbH
DFID	Departamentul pentru Dezvoltare Internațională
DIF	Facilitatea Investiții Directe
DSSM	Declarația de Stabilitate și Securitate pentru Republica Moldova
DST	Drepturi Speciale de Tragere
ETC	Țări la Început de Tranziție
EUR sau €	Euro, valuta țărilor membre ale UE participante la Uniunea Monetară Europeană
HACCP	Hazard Awareness And Crucial Control Points
IFI	Instituție Financiară Internațională
ILO	Organizația Internațională a Muncii
ISD	Investiții Străine Directe
ISO	Organizația Internațională pentru Standardizare
ÎMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
Leu sau MDL	Leu moldovenesc, valuta Republicii Moldova
MCFF	Facilitarea de Co-finanțare
MI	Micro-întreprinderi
OAR	Organizații de autoreglementare
OICS	Organizația Internațională a Comisiilor de Securitate
OIM	Organizația Internațională pentru Migrație
OMC	Organizația Mondială a Comerțului
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PCRM	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova
PEV	Politica Europeană de Vecinătate
PIB	Produs Intern Brut
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
PPCD	Partidul Popular Creștin Democrat
PSP	Participarea Sectorului Privat
SAC	Credit pentru Ajustări Structurale

SCERS	Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei în Republica Moldova
SECO	Secretariatul Elvețian de Stat pentru Afaceri Economice
SIDA	Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională
SUA	Statele Unite ale Americii
TACIS	Asistență Tehnică pentru CSI
TAM	Turn Around Management (Programul de Asistență pentru Management)
TFP	Programul de Facilitare a Comerțului
TIC	Tehnologii Informaționale și de Comunicație
TVA	Taxa pe Valoare Adăugată
UE	Uniunea Europeană
URSS	Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
USAID	Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională
USD, dolar sau \$	Dolari americani, valuta Statelor Unite ale Americii

STRATEGIA DE ȚARĂ

1. Portofoliul Băncii

1.1 Descriere succintă a activităților Băncii la zi

Conform datelor din iunie 2005, Banca a semnat 36 de proiecte cu o sumă cumulativă de EUR 177,7 milioane, dintre care 83% au fost debursate, iar EUR 70 milioane constituie active operaționale. Volumul mediu al unui proiect (cu excepția proiectelor garantate de stat) constituie EUR 2,9 milioane, evidențiind relevanța inițiativei ETC pentru Moldova.

Infrastructura (transport, servicii municipale și energetică) tradițional predomină în portofoliul Băncii, constituind 44% din volumul total de active. Cu toate acestea, capacitatea slabă a Moldovei de deservire a datoriei externe, combinată cu un cadru regulatoriu slab și un proces de privatizare stagnant au împiedicat continuarea investițiilor în infrastructură. Din noiembrie 2001 Banca și-a plasat investițiile în exclusivitate în sectorul bancar și agrobusiness, care reprezintă 35% și respectiv 21% din portofoliul Băncii. Pe parcursul perioadei acoperite de strategia de țară anterioară, au fost semnate nouă proiecte noi în aceste sectoare cu o sumă totală de EUR 20,2 milioane. O descriere mai detaliată a proiectelor Băncii poate fi găsită în Anexa 1.

Tabelul 1: Angajamente și portofoliul net conform situației din iunie 2005

Sector	ANGAJAMENTE (milioane €)					PORTOFOLIUL NET (milioane €)		
	Nr. de proiecte	Costul total al proiectului	Contribuția BERD	Cota BERD în valoarea totală	Debursat	Nr. de proiecte	Portofoliul	% din portofoliu
Instituții financiare	22	79.2	62.1	35%	45.9	17	27.0	31%
Infrastructură	8	152.1	77.8	44%	64.4	7	50.6	59%
<i>Energetică</i>	3	65.0	33.9	19%	28.6	3	29.8	35%
<i>Apă și canalizare</i>	1	31.7	17.1	10%	17.1	1	12.2	14%
<i>Transport</i>	3	54.2	25.9	15%	17.9	3	8.6	10%
<i>Telecomunicații</i>	1	1.3	0.8	0%	0.8	0	0.0	0%
Sectorul privat	6	66.6	37.8	21%	37.6	4	8.4	10%
<i>Agrobusiness</i>	5	65.8	37.4	21%	37.4	3	8.0	9%
<i>Industria generală</i>	1	0.8	0.4	0%	0.2	1	0.4	0%
Total pe țară	36	298.0	177.7	100%	147.9	28	86.0	100%

1.2 Implementarea anterioarei strategii de țară

Strategia de țară a Băncii pentru anul 2003 a avut drept scop (i) consolidarea sectorului bancar și intermedierei financiare, (ii) încurajarea dezvoltării sectorului privat prin acordarea suportului financiar direct și indirect precum și acordarea serviciilor de consultanță Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ÎMM) și micro-întreprinderilor, (iii) susținerea investițiilor sectorului privat în infrastructura cheie supusă unui mediu operațional și regulatoriu potrivit, (iv) soluționarea problemelor ce afectează portofoliul Băncii și (v) realizarea unui dialog cu Guvernul pe marginea climatului investițional.

Pe parcursul perioadei strategiei anterioare, Banca a constituit principala sursă de finanțare pe termen lung pentru sectorul bancar al Moldovei. Cooperarea a fost extinsă incluzând o bancă nouă, astfel numărul total al partenerilor mărindu-se până la cinci bănci. Printre alte activități, Banca a elaborat un program pilot de co-finanțare (MCFE), în cadrul căruia până în prezent au fost finanțate două sub-proiecte în sectorul businessului agrar și un sub-proiect în industria metalurgică. În plus, Banca și-a extins Programul de facilitare a comerțului (TFP) cuprinzând încă două bănci noi.

Dat fiind faptul că în economia Moldovei predomină întreprinderile mici și mijlocii și micro-întreprinderile, oportunitățile de finanțare directă sunt reduse. Pe parcursul perioadei strategiei, Banca a acordat un împrumut direct sub formă de capital circulant unei companii agricole de prelucrare. Douăsprezece companii au beneficiat de programul TurnAround Management (TAM). Către sfârșitul perioadei strategiei, Banca a aprobat programul Servicii de Consultanță în Afaceri (BAS) pentru Moldova care va fi implementat pe parcursul următoarei perioade a strategiei.

În ultimii doi ani nu au fost făcute investiții în sectorul privat, în mare parte din cauza nedorinței Guvernului de a înfăptui activ privatizarea în sectorul energetic și telecomunicații.

Pe parcursul perioadei strategiei Banca a continuat să soluționeze problemele mai vechi ce afectau portofoliul său. Banca a restructurat cu succes proiectul Terminalului Petrolier Giurgiulești. În rezultatul restructurării, terminalul petrolier nefinisat a fost transferat companiei „Azerttrans”, subsidiarul moldovenesc al Grupului Azpetrol, iar Republica Moldova a fost scutită de obligațiile sale asumate prin Acordul cu Statul de Garantare a Performanței. Mai mult ca atât, „Azpetrol” a semnat un acord investițional cu o valoare de USD 250 milioane cu Guvernul Republicii Moldova, care prevede, printre altele, finisarea terminalului petrolier. De asemenea, Banca a restructurat Proiectul de Promovare a Exportului Vinului și Glass Container Company. În rezultatul restructurării, Glass Container Company i-a fost acordat un nou pachet financiar de către Bancă și o bancă locală, iar Republica Moldova a fost scutită de garanțiile statului față de Bancă. În contrast, alte două proiecte garantate de Guvern, ambele implicând întreprinderi de stat practic falimentare continuă să creeze probleme cu achitarea plăților în pofida intervențiilor multiple din partea Băncii atât la nivel municipal, cât și național.

Dialogul politic desfășurat de Bancă cu guvernul vizând climatul investițional a produs doar rezultate modeste. Un rezultat pozitiv a fost soluționarea disputelor îndelungate cu Lafarge, producătorul francez de cement. La rândul său, Moldova a întreprins un important pas înainte în încercarea de a reduce birocrăția și obstacolele birocratice prin adoptarea „Legii ghilotinei” în februarie 2005. Banca a acordat asistență Guvernului în elaborarea unui proiect de lege cu privire la leasing, adoptat de Parlament în aprilie 2005 și în dezvoltarea sectorului de ipotecă imobiliară. Cu toate acestea, incapacitatea Guvernului de a adopta cu sinceritate principiile economiei de piață au cauzat eșecul eforturilor Băncii de a soluționa probleme mai mari, astfel ca intervenția statului, independența reglementatorilor sau metodologia de aplicare a tarifelor.

1.3 Impactul portofoliului Băncii asupra tranziției și lecțiile învățate

1.3.1 Calitatea portofoliului

Portofoliul curent net constituie EUR 86 milioane, din care EUR 70 milioane sunt active operaționale. Activele neperformante constituie 12% din activele operaționale totale.

Rata generală a riscului portofoliului este de 7.1 reflectând vulnerabilitatea portofoliului într-un mediu dificil. Din șase proiecte implementate în țară, trei sunt într-o stare precară. Proiectul pentru eficiență în domeniul energetic din Chișinău implică o companie municipală tehnic falimentară care se bazează pe recuperarea TVA pentru onorarea plăților. Rambursările aferente Proiectului de Reabilitare a Serviciilor de Apă din Chișinău a suferit întârzieri îndelungate. Proiectul de promovare a exportului vinului și fabricii de sticlă a fost parțial restructurat în anul 2000. Deși au fost făcute doar plăți sporadice cu întârzieri ce au durat până la 186 zile, aceasta s-a făcut fără suportul Guvernului. Proiectul a fost restructurat încă o dată în iunie 2005. Activitățile din sectorul privat continuă să se desfășoare pozitiv, cu toate că investițiile Băncii în capitalul propriu vor necesita o monitorizare minuțioasă.

1.3.2 Mobilizarea co-finanțării

Co-finanțarea se află la o etapă incipientă în Republica Moldova, Banca și alte Instituții Financiare Internaționale (IFI) fiind principalele surse de finanțare pe termen lung. Până în prezent, Banca a mobilizat mijloace în valoare totală de EUR 120 milioane sub formă de co-finanțare comercială de la sponsori și co-finanțatori la un coeficient de mobilizare de 68%. Cu toate acestea, dat fiind faptul că majoritatea proiectelor Băncii pe parcursul perioadei strategiei anterioare au constat din linii de creditare pentru IMM, mijloacele de co-finanțare comercială atrase au fost modeste (EUR 6 milioane).

1.3.3 Impactul asupra tranziției și lecții învățate

Impactul Băncii asupra procesului de tranziție a fost resimțit cel mai mult în sectorul financiar și privat. Programul de co-finanțare servește drept exemplu foarte bun al faptului cum Banca avansează tranziția în sectorul financiar. Programul, susținut de asistența tehnică consultativă în domeniul creditării finanțată din fondul multi-donator ETC, permite băncilor locale prospere să depășească constrângerile de finanțare cauzate de limitele expunerii față de un singur client și concentrarea portofoliului. Banca a promovat de asemenea tranziția în sectorul financiar prin intermediul a două proiecte de asistență tehnică elaborate în scopul dezvoltării piețelor de leasing și ipotecă imobiliară.

Programul de micro-finanțare al Băncii prin intermediul rețelei de oficii locale a produs un impact de tranziție substanțial în regiunile rurale ale Moldovei prin susținerea dezvoltării micro-întreprinderilor astfel oferind posibilități de angajare în câmpul muncii la nivel local și micșorând migrarea urbană și transfrontalieră. În ceea ce privește IMM-urile, impactul Băncii asupra tranziției deseori începe cu mult timp înainte de acordarea finanțării, de exemplu, prin acordarea suportului IMM-urilor în reformarea structurii corporative și sistemelor de evidență contabilă pentru a corespunde standardelor Băncii de guvernare corporativă și transparență. Deși nu a fost elaborat special pentru pregătirea proiectelor, programul TAM al Băncii joacă un rol foarte

important, oferind IMM-urilor locale posibilitatea de a atrage mijloace de finanțare de la Bancă sau de la o bancă locală.

Impactul Băncii asupra tranziției a fost mai puțin resimțit în infrastructură. Deși a fost atins careva progres în ceea ce privește demonopolizarea și privatizarea sectorului energetic prin procurarea de către Union Fenosa a trei companii de distribuire a energiei electrice, sectorul rămâne a fi ne-transparent și marcat de interferență politică în procesul de reglementare. În sectorul municipal (care se reduce la capitala Chișinău), impactul Băncii asupra tranziției a fost împiedicat de eșecul Băncii de a implementa o reformă de tarifare bazată pe recuperarea completă a costurilor.

În sectoarele cu un cadru regulatoriu slab care sunt strategice sau în care este necesară efectuarea unor reforme substanțiale, metodele de abordare utilizate în proiecte au unele limitări. Sectorul trebuie să fie evaluat ca un tot întreg, investițiile de capital trebuie să fie identificate de la bun început, iar angajamentul Guvernului de a promova reforma de piață trebuie să fie evaluat minuțios. Experiența Băncii demonstrează că tranzacțiile care necesită implicarea părților terțe ce depășesc limita de control a părții contractuale (astfel ca adoptarea de către Parlament a unei legi sau a unei rezoluții de către consiliul municipal) nu pot fi încheiate efectiv. Obiectivele sectoriale și regulatorii care ar putea întâmpina o rezistență considerabilă din partea grupurilor de afaceri sau politice interesate pot fi atinse doar atunci când se obține un angajament politic sigur la cele mai înalte nivele. Pentru a fi realizate cu succes, proiectele de această natură necesită un dialog politic permanent, care trebuie să fie structurat și coordonat în detalii cu alte instituții financiare internaționale (IFI) și comunitatea de donatori.

1.4 Raportul de portofoliu

Pe parcursul perioadei strategiei cota investițiilor proiectelor în sectorul privat a crescut de la 53% până la 59% din portofoliul Băncii, reflectând absența oricăror proiecte noi în sectorul public pe parcursul perioadei respective. Se anticipează că această tendință va continua atâta timp cât capacitatea Moldovei de achitare a datoriei publice va fi limitată iar la moment nu este în proces de examinare nici un proiect nou din sectorul public.

2. Mediul operațional

2.1 Mediul de reforme generale

2.1.1 Evoluții politice

Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM) și-a păstrat majoritatea parlamentară la alegerile desfășurate în martie 2005, iar Vladimir Voronin a fost reales de Parlament pentru al doilea mandat de președinte. OSCE a conchis că alegerile parlamentare „în linii generale au corespuns majorității angajamentelor OSCE și ale Consiliului European”, însă au fost înregistrate deficiențe în unele aspecte ce sunt esențiale pentru un proces electoral cu adevărat competitiv, astfel ca accesul la mass-media și oferirea condițiilor egale de participare la o cursă electorală. „Regulamentele restrictive cu privire la campania electorală și mass-media au creat dificultăți pentru accesul alegătorilor la informație generală despre concurenții electorali” a comentat într-

un comunicat de presă șeful misiunii OSCE de monitorizare a alegerilor. Deși PCRM continuă să predomine în organul legislativ, deținând 56 locuri din 101, opoziția de asemenea a obținut rezultate bune – Blocul Moldova Democrată (BMD), o grupare a partidelor centriste, a atins rezultate mai bune decât s-a anticipat, obținând 34 de locuri, iar Partidul Popular Creștin-Democrat (PPCD), o formațiune de centru-dreapta, a obținut 11 locuri. Acestea au fost singurele trei partide care au depășit pragul electoral destul de înalt (6% pentru partide separate, 9% pentru coaliții de două partide și 12% pentru coaliții de trei și mai multe partide). Este un rezultat ce ar putea consolida echilibrul politic și care pare să reflecte voința poporului.

PCRM s-a deplasat spre poziția politică centristă pe parcursul ultimului an și, în linii generale, a adoptat o poziție mai pro-europeană. Conducerea a început să transforme ideologic PCRM într-un partid de stânga de stil european. În ceea ce privește Transnistria, administrația prezidențială a lansat o Declarație de Stabilitate și Securitate pentru Republica Moldova (DSSM) care îndeamnă la retragerea trupelor rusești de pe teritoriul regiunii separatiste și invită Statele Unite și Uniunea Europeană să participe la negocierile în format pentagonal în calitate de observatori. Moldova a salutat desemnarea de către Consiliul Europei a unui Reprezentant Special pentru Moldova, Ambasadorul Jacobovits de Szeged. Autoritățile ucrainene au lansat o nouă propunere de soluționare a diferendului transnistrean, care este în proces de examinare. Parlamentul Republicii Moldova a susținut planul în iunie 2005. În linii generale, Moldova și-a exprimat clar intenția de a continua integrarea în structurile europene. Integrarea europeană, o problemă actuală pentru alegători, a fost subiectul-cheie al PCRM în cadrul campaniei electorale. Cu puțin timp înainte de alegeri, Chișinău și Bruxelles au încheiat un acord privind Planul de Acțiuni UE-Moldova în cadrul Politicii de Vecinătate Europeană. Aceste modificări în viziunea politică sunt binevenite, însă este important de a le consolida cu o implementare eficientă pentru a face să dispară întrebările ce au apărut pe parcursul a mai multor ani de aplicare inconsecventă a principiilor bunei guvernări. O analiză mai detaliată a situației politice poate fi găsită în Anexa 2.

2.1.2 Condițiile sociale și ale pieței muncii

Creșterea economică semnificativă a Republicii Moldova începând cu anul 2000 a redus povara sărăciei. Cu toate acestea, Republica Moldova rămâne a fi cea mai săracă țară în Europa, fiind necesară o creștere de lungă durată pentru a eradica sărăcia. În conformitate cu Raportul Băncii Mondiale de Evaluare a Sărăciei din anul 2004 (Raportul nr. 28024-MD), chiar dacă economia Moldovei ar crește cu 8% anual, mai mult de unu din cinci moldoveni ar trăi în sărăcie în anul 2007. În Republica Moldova sărăcia este strâns legată de locul de trai și nivelul de educație. Riscul sărăciei este cel mai înalt în orașele mici, unde agricultura de subzistență nu oferă securitate, iar posibilitățile de angajare în câmpul muncii sunt limitate. Locuitorii din regiunile rurale o duc mai bine în mare parte datorită prelucrării pământului. Locuitorii orașelor Chișinău și Bălți sunt cel mai puțin supuși riscului sărăciei grație oportunităților mai bune de angajare în câmpul muncii și salariilor mai înalte. Un segment considerabil al populației (25%) rămâne să trăiască în sărăcie și după perioada de criză și revitalizare. Acest grup este neproportional reprezentat de gospodării gestionate de persoane fără studii superioare. Riscul sărăciei este și mai înalt în gospodăriile unde capul familiei este angajat în sfera agricolă, în special în calitate de muncitor salariat. Pe de altă parte, gospodăriile gestionate de persoane cu nivel de educație mai înalt au beneficiat de

oportunități mai bune de angajare în câmpul muncii și sunt mai puțin vulnerabile în fața sărăciei.

Cota în PIB a cheltuielilor legate de sănătatea publică (4 procente) este comparabilă cu cea a altor țări, însă rămâne sub nivelul înregistrat înainte de criza din Rusia din 1997. Pe de altă parte, cheltuielile în numerar ale unei familii pentru sănătate s-au dublat din 1997 până în 2002, iar plățile neoficiale au devenit un lucru obișnuit. În rezultat, accesul la serviciile de ocrotire a sănătății devine tot mai inegal. Populația săracă deține o cotă de doar 20 procente din numărul de vizite la medic și o treime din numărul de vizite pentru tratament în ambulator. Mortalitatea infantilă a scăzut de la 21.2 la 1000 de nașteri în 1996 până la 16.4 în 2002, însă continuă a fi mai înaltă decât media în Europa Centrală și de Sud (10.5 la 1000 de nașteri). Baza agricolă puternică a Moldovei i-a permis să evite subnutriția, însă micșorarea veniturilor a avut drept rezultat o insuficiență acută de microelemente nutritive.

Pe parcursul ultimilor cinci ani, înscrierea în școlile primare a rămas stabilă, în timp ce înscrierea în școlile medii și universități s-a majorat. Calitatea educației s-a îmbunătățit, însă unele probleme mai persistă. Testarea elevilor clasei VI a demonstrat că mulți elevi posedă aptitudini proaste de lectură și calcul. Școlile duc lipsă de mijloace de bază, iar absenteismul constituie o problemă. Deși învățământul obligatoriu este oficial gratuit, costul pe elev este foarte înalt, constituind aproape o treime din consumul pe cap de locuitor al unei familii ce trăiește la nivelul sărăciei.

Nivelul de angajare în câmpul muncii s-a micșorat cu 36% comparativ cu anul 1991. Deși din anul 1999 au fost înregistrate semne de îmbunătățire a situației, piața forței de muncă în Moldova rămâne a fi într-o stare proastă. Deși salariile reale s-au majorat în mediu cu 17% anual pe parcursul ultimilor patru ani și șomajul s-a redus până la 8% în conformitate cu datele statistice oficiale, nivelul productivității este foarte jos. Aproape jumătate din populație este angajată în agricultură, sectorul agricol reprezentând mai puțin de o treime din toate serviciile remunerate. De asemenea, circa trei pătrimi din lucrătorii prin cumul sunt angajați în agricultură, acest sector deținând cea mai mare cotă a angajărilor neoficiale. Crearea locurilor de muncă nu compensează distrugerea locurilor de muncă și se limitează doar la zona Chișinăului, făcând și mai pronunțat dezechilibrul între capitală și restul țării. Drept rezultat, un număr mare de moldoveni încearcă să se angajeze peste hotarele țării și devin vulnerabili în fața traficului de ființe umane. Studiul cu privire la remitențele de peste hotare pentru anul 2005 efectuat la comanda Organizației Internaționale pentru Migrație (OIM) estimează că numărul migranților în Moldova depășește cu mult cifra de jumătate de milion.

Moldova este membră a Organizației Internaționale a Muncii și a ratificat toate cele opt convenții fundamentale (inclusiv Convenția 182 a Organizației Internaționale a Muncii privind Munca Copiilor și Programul Internațional privind Eliminarea Muncii Copiilor (PIEMC). Cu toate acestea, problema muncii copiilor și traficului de ființe umane mai persistă. Copiii străzii, copiii instituționalizați și romii sunt supuși riscului excluderii sociale și discriminării.

2.1.3 Reforma juridică

Pe parcursul anilor, Moldova a desfășurat reforme considerabile în mediul comercial și cadrul juridic financiar și a reușit să pună în aplicare o bază legislativă comprehensivă pentru tranziția spre economia de piață. Cu toate acestea, analiza legilor comerciale

principale care contribuie direct la crearea unui climat investițional favorabil în Republica Moldova (astfel ca tranzacțiile garantate și legile cu privire la insolvabilitate) demonstrează că chiar și legile relativ bune se confruntă cu probleme de implementare serioase. Executarea contractelor se află la un nivel mai jos decât media pe țările în tranziție. Mai mult ca atât, Moldova trebuie să-și îmbunătățească sistemul judiciar. În plus, barierele de ordin administrativ constituie principala constrângere pentru climatul investițional. În viitor Moldova trebuie să continue ajustarea legilor comerciale la standardele internaționale și să asigure eficiența deplină a legilor, în special prin consolidarea sistemului judiciar, combaterea corupției și implementarea altor măsuri pentru consolidarea statutului de drept. Prin susținerea în februarie 2005 a Planului de Acțiuni Republica Moldova-UE în cadrul Politicii Europene de Vecinătate, Republica Moldova și-a asumat angajamente importante în toate aceste domenii. Evaluarea de către Bancă a unor legi comerciale selectate poate fi găsită în Anexa 3.

2.1.4 Aspecte legate de mediul înconjurător

Conform Raportului din anul 2000 privind Analiza Activității de Protecție a Mediului Înconjurător întocmit de Consiliul Economic pentru Europa al Națiunilor Unite, au fost atinse careva progrese în îmbunătățirea calității mediului. Cu toate acestea, în conformitate cu Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (SCERS), poluarea apelor de suprafață și subterane, poluarea aerului în localitățile urbane, contaminarea și eroziunea solului, defrișarea pădurilor, lipsa protecției biodiversității și gestionarea deșeurilor continuă să constituie principalele preocupări din domeniul protecției mediului. SCERS constată problema conservării resurselor naturale care constituie o sursă de trai pentru populație și în special îmbunătățirea calității aerului și apei, care constituie o problemă critică. Există de asemenea necesitatea consolidării capacității constituționale și participarea publică pentru a susține implementarea Convenției Consiliului Economic al Națiunilor Unite pentru Europa privind accesul la informație, participarea publică la procesul de luare a deciziilor și accesul la justiție în problemele de mediu (cunoscută ca Convenția Aarhus). Intenția Moldovei de a-și armoniza legislația cu cea a UE va necesita revizuirea Legii Cadru din 1993 cu privire la protecția mediului, precum și elaborarea unor acte legislative suplimentare în sectoarele cheie ale mediului (calitatea apei, gestionarea deșeurilor, calitatea aerului, poluarea industrială și flora).

Banca abordează susținerea dezvoltării sănătoase și durabile a mediului în Moldova prin trei prisme. În primul rând, Banca se asigură că partenerii săi locali depun eforturi adecvate pentru implementarea procedurilor de protecție a mediului susținând astfel proiectele ce nu afectează mediul înconjurător. În al doilea rând, Banca se asigură că proiectele individuale noi corespund Procedurilor Băncii de Protecție a Mediului și Politicii de Informare a Publicului și încorporează după caz planurile de acțiune privind protecția mediului în actele juridice pentru a aborda probleme ce apar în procesul de implementare. În al treilea rând, Banca implementează proiecte ad-hoc de protecție a mediului pentru a aborda anumite preocupări. Informație suplimentară despre metodele utilizate de bancă la abordarea problemelor de mediu poate fi găsită în Anexa 4.

2.2 Progrese înregistrate în tranziție și răspunsul economiei

2.2.1 Condiții macroeconomice pentru operațiunile Băncii

Performanța generală a Moldovei în plan macroeconomic s-a îmbunătățit și mai mult de la ultima strategie de țară. Economia a crescut cu o rată medie de 7% din anul 2000, iar prognozele Ministerului Economiei pentru anul 2005 constituie circa 7%. Cu toate acestea, în termen mediu, această rată a creșterii economice nu va fi durabilă fără implementarea unor reforme structurale mai profunde, inclusiv fără îmbunătățirea în continuare a climatului investițional și privatizarea în sectoarele cheie astfel ca sectorul energetic, telecomunicații și vinificație.

După o perioadă stabilă de încetinire a creșterii inflației, în anul 2003 a fost înregistrată o creștere bruscă a inflației, atingând 15,8% la sfârșitul perioadei, urmat de o scădere până la 12,5% în anul 2004. Banca Națională a Moldovei (BNM) a acordat un împrumut de MDL 594 milioane Guvernului pentru serviciul datoriei externe în anul 2004, subminând într-o anumită măsură scopurile stricte ale politicii monetare. Rata de schimb MDL/USD a urmat deprecierea gestionată în anul 2003, rata de schimb anuală medie constituind 13,94 MDL/USD, însă s-a apreciat brusc la începutul anului 2004 din cauza excesului de valută străină pe piață generat de creșterea fluxului de remitențe. Cel mai înalt nivel al ratei de schimb - 11,78 MDL/USD - a fost atinsă în mai 2004, după care valuta a revenit la tendința de depreciere nominală atingând 12,46 MDL/USD la sfârșitul anului 2004. În condițiile lipsei reformelor structurale furnizarea a fost slab resimțită, aprecierea nominală găsindu-și reflectare în aprecierea considerabilă a ratei reale de schimb, 24% față de dolar și 13% față de Euro, având consecințe negative pentru balanța comercială, reflectându-se foarte vizibil în scăderea bruscă a importurilor. Deficitul comercial a scăzut până la 31,8% din PIB în 2003 și până la 29,2% în 2004 de la nivelul mediu de 22% la începutul decadei. Deficitul contului curent a constituit 6,68% din PIB în anul 2003 și 4,4% în 2004 și se anticipează stabilizarea acestuia până la 4-6% din PIB în decursul următorilor câțiva ani. Fluxul remitențelor cetățenilor moldoveni ce lucrează peste hotarele țării a crescut considerabil pe parcursul ultimilor doi ani. Fiind estimate la un exces de EUR 500 milioane în 2004, remitențele în prezent joacă un rol important în finanțarea contului curent.

Politica fiscală s-a înăspriț considerabil pe parcursul ultimilor doi ani. Surplusurile bugetului național consolidat au constituit 1,1% în 2003 și 0,4% în 2004. Aceste surplusuri se datorează unei creșteri mai înalte a veniturilor decât s-a anticipat și cheltuielilor mai prudente. Datorită răspunsului slab al furnizărilor în economie, o parte considerabilă a consumului finanțat de sumele remise de peste hotare a contribuit la creșterea importurilor, contribuind la majorarea venitului fiscal indirect (în preponderență plățile TVA și accizele). Cheltuielile sociale moderate și nivelul jos al investițiilor publice au permis deținerea cheltuielilor sub control. Pentru anul 2005 Guvernul planifică o ușoară slăbire a politicii fiscale estimând un deficit de 0,7% din PIB pentru bugetul consolidat, în baza estimării unei creșteri de 6%. Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu prevede deficite mai reduse în anii 2006 și 2007.

Reșalonarea datoriilor și aprecierea leului au redus considerabil povara datoriei externe, însă sustenabilitatea deservirii datoriilor rămâne a fi una din provocările macroeconomice principale ale țării. La sfârșitul anului 2004, suma datoriei externe a Moldovei a constituit USD 1,924 milioane (EUR 1,415 milioane) sau 74% din PIB. Datoriile publice și cele garantate de stat s-au redus pe parcursul anului 2004 atingând

cifra de USD 884 milioane la sfârșitul anului, înregistrând o descreștere comparativ cu USD 1.01 miliarde în 2003 și USD 988 milioane în 2002. Datoriile private s-au majorat în mod constant de la USD 826 milioane 2002 până la USD 1,04 miliarde în 2004. Problemele cu lichiditatea s-ar putea menține pe termen scurt, iar autoritățile trebuie să soluționeze problema restanțelor de plată și acumularea continuă a acestora. După restructurarea Euro-obligațiunilor la sfârșitul anului 2002, Moldova a continuat să restructureze datoria externă în anul 2004. Moldova a finisat reîncheierea acordurilor cu Turcia (USD 8.3 milioane) și România (USD 9.4 milioane) și a achitat în avans la o rată scontată datoria de USD 114.5 milioane față de Gazprom, precum și datoria de USD 10.2 milioane față de Hewlett-Packard. Serviciul datoriei publice și datoriei garantate de stat s-a îmbunătățit în anul 2004. Deși restanțele de plată s-au redus considerabil, la sfârșitul trimestrului unu al anului 2005 datoriile țării constituiau aproximativ USD 37 milioane. Un nou program FMI servește drept condiție pentru restructurarea prin Clubul de la Paris a unei datorii ce depășește USD 200 milioane. Aceasta rămâne a fi una din principalele provocări ale perioadei strategice. O analiză a unor indicatori concreți poate fi găsită în Anexa 5.

2.2.2 Succesele și provocările tranziției

Progresele tranziției

Moldova a înregistrat progrese modeste în reformele structurale pe parcursul perioadei strategice anterioare. Moldova a aderat la Organizația Mondială a Comerțului (OMC) în anul 2001, însă acest fapt nu a condus încă la majorarea și diversificarea dorită a exporturilor. Structura comerțului internațional nu s-a modificat considerabil. Exporturile în mare parte reprezintă produse agricole, care constituie circa 53% din volumul total al exporturilor. Piețele CSI primesc peste 50% din exporturi, marcând o descreștere de la 60%, nivel înregistrat cu doi ani în urmă, pe când 43% din importuri sunt generate de țările CSI. Există însă un șir de bariere formale și neformale în calea comerțului impuse de țările importatoare (ex., produse agricole în UE) sau de Moldova (ex., restricțiile la exporturile de cereale, semințe de floarea soarelui și metale neferoase). Transparența operațiunilor de import-export este de asemenea împiedicată de situația din Transnistria, unde comerțul nu este controlat de autoritățile moldovenești.

Privatizarea a progresat foarte puțin pe parcursul ultimilor doi ani. Vânzările unor întreprinderi importante din sectoarele de agrobusiness, energie și telecomunicații au fost amânate. Trei fabrici mari de vin au fost totuși privatizate cu ajutorul unui consultant financiar. Vânzarea a două companii de stat de distribuție a energiei electrice a fost amânată parțial datorită lipsei investitorilor strategici interesați. Incapacitatea Moldovei de a atrage investitori strategici se datorează volumului mic al economiei și climatului investițional slab.

Climatul investițional s-a îmbunătățit într-o oarecare măsură pe parcursul ultimilor doi ani, deși persistă câteva puncte slabe considerabile. Barierele formale în calea comerțului și piedicile administrative privind înregistrarea afacerii, licențiere și administrarea fiscală au fost reduse. Se anticipează reducerea în continuare a birocrăției și obstacolelor birocratice în rezultatul implementării „Legii ghilotinei” adoptată în februarie 2005, care va optimiza regulamentele existente și ordinele administrative în sfera comercială. În pofida acestor îmbunătățiri, agenții economici din Moldova operează în condiții mai puțin favorabile decât colegii lor din țările vecine. Intervenția statului în economie rămâne a fi considerabilă. Corupția rămâne a fi o problemă

serioasă, parțial datorită implicării permanente a statului în economie. În conformitate cu indicii de percepere a corupției determinat de Transparency International în anul 2004, Moldova se plasează pe locul 114 din 146 țări investigate, atingând un scor general de 2.3 (10 fiind scorul țărilor cel mai puțin corupte).

A fost atins un anumit progres și în infrastructură, în particular în industria telecomunicațiilor. Agenția Națională de Reglementare în domeniul Telecomunicațiilor și Tehnologiilor Informaționale (ANRTI) a lansat o practică de rebalansare a tarifelor. Sectorul a fost liberalizat deplin în anul 2004 și au apărut câțiva operatori alternativi de telefonie fixă. Cu toate acestea, compania de stat Moldtelecom rămâne a fi indisputabil principalul furnizor de telefonie fixă. Reglementarea interconexiunii s-a îmbunătățit și în prezent Moldtelecom și cei doi operatori GSM (Moldcell and Voxtel) sunt obligați să ofere interconexiuni la tarife regulate pentru operatori alternativi de telefonie fixă. Au fost întreprinși pași în vederea inițierii implementării serviciilor universale, de regulă în baza unui proiect pilot și au fost adoptate câteva inițiative regulatorii privind crearea unui fond de servicii universale. Progresul tranziției în sectorul energetic a fost mai puțin vizibil în ultimii doi ani. În pofida creării Agenției Naționale de Reglementare în domeniul Energeticii (ANRE), Guvernul a intervenit cu regularitate în procesul de reglementare, în special în sectorul energiei electrice, iar reforma ce părea cândva promițătoare a fost stopată. Planurile Guvernului de a fuziona ANRE și ANRTI într-o singură agenție de reglementare a sectorului energetic și al telecomunicațiilor ar putea compromite în continuare transparența și ar putea slăbi procesul regulatoriu. Privatizarea în anul 2000 a trei din cele cinci companii de distribuție a energiei a permis majorarea colectării tarifelor și îmbunătățirea calității serviciilor prestate, însă după cum s-a menționat mai sus privatizarea celor două companii de distribuție rămase a fost amânată. Există probleme considerabile și în infrastructura municipală. Compania de furnizare a energiei termice în municipiul Chisinau, Termocom, este supusă unei restructurări pentru evitarea falimentului și constituie o sursă majoră de pierderi de agent termic și restanțe de plată. Datoria externă a Moldovei pentru energie (excluzând Transnistria) constituia EUR 211 milioane la sfârșitul anului 2004. Companiile de aprovizionare cu apă și transport public din Chisinau au suferit din cauza incapacității consiliului municipal de a promova o reformă tarifară ce ar fi asigurat viabilitate financiară.

Progresul din sectorul financiar s-a redus în mare parte la sectorul bancar. Cadrul legal pentru supravegherea bancară funcționează și se înregistrează indicatori pozitivi, însă unele deficiențe trebuie să fie soluționate, inclusiv lipsa transparenței în proprietatea bancară, aplicarea standardelor de corespundere față de unii acționari importanți și evaluarea riscului creditelor și riscului pieței. Prezența străină în sistemul bancar din Moldova este foarte redusă comparativ cu alte țări din regiune, doar două bănci străine având o prezență nominală în Republica Moldova (Banca Comercială Română, filială deplină a băncii române și Unibank, deținută sută la sută de Petrocommerce, Rusia). Băncile au majorat considerabil volumul de împrumuturi pe parcursul ultimilor doi ani. Cu toate acestea, creditele locale acordate sectorului privat constituie doar 21% din PIB. Îmbunătățirile în supravegherea bancară au contribuit la ridicarea calității portofoliului de credite, rata împrumuturilor ce riscă să nu fie rambursate constituind 6.8% la sfârșitul anului 2004. Acordarea împrumuturilor se limitează la perioade scurte, iar produsele specializate, astfel ca creditul ipotecar și leasing-ul nu se dezvoltă. Sectorul financiar nebancar este rudimentar.

Provocările tranziției

Provocările majore ale tranziției în Moldova pe parcursul perioadei strategiei sunt următoarele:

Stabilirea concurenței loiale și îmbunătățirea climatului investițional – Îmbunătățirile de lungă durată în situația economică necesită un climat de concurență loială pentru toți participanții pieței. Pentru a obține aceste realizări Moldova va trebui să reducă intervenția Guvernului în economie, să consolideze agențiile de reglementare și concurență, să optimizeze cadrul juridic și să elimine barierele neoficiale și administrative și corupția. SCERS și Planul de Acțiuni UE-Moldova identifică promovarea concurenței, reformei juridice și cadrului regulatoriu, combaterea corupției și îmbunătățirea climatului investițional drept premise necesare creșterii economice.

Diversificare economică – Economia Moldovei este foarte dependentă de agricultură și industria conexă alimentară și a băuturilor. Împreună acestea constituie mai mult de 33% din PIB, ocupă 58% din volumul total al exporturilor (în mare parte în CSI) și angajează peste 40% din populația aptă de muncă. Cu toate acestea sectorul agrar al Moldovei este marcat de o productivitate redusă și un nivel scăzut al valorii adăugate. În 2003 valoarea adăugată brută pe cap de angajat a constituit jumătate din media pe economie și a fost cu 70% mai joasă decât în industrie. În mod corespunzător, câștigurile lucrătorilor agricoli și veniturile fiscale generate de agricultură sunt relativ mici. SCERS promovează atingerea creșterii economice durabile pe termen lung prin reducerea dependenței economiei de sectorul agricol și diversificarea în sectoare cu o valoare adăugată mai înaltă.

Corectarea dezechilibrului între Chișinău și regiuni – Circa 80% din populație locuiește în afara capitalei. Cu toate acestea, regiunile primesc mai puțin de 20% din investiții străine. Regiunilor li se atribuie mai puțin de 40% din exporturi, iar nivelul salariilor este de două ori mai jos decât în capitală. Bugetele locale sunt în preponderență folosite pentru acoperirea cheltuielilor curente și rareori dispun de resurse suficiente pentru investiții și dezvoltare. Dezvoltarea economică echilibrată pe întreg teritoriul țării, promovată de SCERS și Planul de Acțiuni UE-Moldova va necesita intensificarea investițiilor în infrastructura regională și suport adecvat pentru apariția micro-întreprinderilor și IMM-urilor în zonele rurale.

Avansarea reformei în sectorul energetic și municipal – Sectorul energetic în Republica Moldova este marcat de absența practic completă a resurselor primare de energie (mai mult de 90% din furnizările de energie primare sunt importate) și un volum mare de datorii față de furnizori. Principală sursă de energie pentru Moldova este gazul natural (circa 70% din volumul total al furnizărilor de energie primară). Sectorul energetic al Moldovei suferă din cauza intensității înalte de energie, echipamentului învechit și ineficient, nivelului înalt al pierderilor de energie, tarifelor pentru consumul de energie ce nu reflectă costul deplin, precum și din cauza problemelor regionale legate de colectarea tarifelor. În sectorul energiei electrice va fi necesară continuarea reformelor regulatorii pentru a promova concurența loială (în special în comerțul transfrontalier cu electricitate) și eficiența, consolidarea independenței organelor de reglementare și stabilirea unor tarife ce ar asigura recuperarea deplină a costurilor. Va fi necesar de privatizat activele rămase din perioada proprietății de stat și companiile de distribuție modernizarea cărora va necesita investiții considerabile. În sectorul energiei

termice, sistemele de încălzire sectoriale trebuie să fie restructurate și modernizate. Infrastructura municipală necesită comercializare, reformarea tarifelor și restructurare considerabilă.

Asigurarea disciplinei financiare – Pentru a asigura stabilitate economică pentru o creștere durabilă, Guvernul trebuie să continue promovarea unei politici fiscale prudente, să înăsprească politica monetară și să obțină acces la finanțe din partea FMI pentru a facilita reeșalonarea datoriei externe acolo unde este necesar. SCERS și Planul de Acțiuni UE-Moldova stabilesc stabilizarea datoriilor și îmbunătățirea gestionării datoriilor în combinație cu o politică bugetară și fiscală echilibrată drept obiectiv pe termen mediu.

2.3 Accesul la capital și necesitățile de investiții

Moldova necesită investiții considerabile și reabilitare atât în sectorul public, cât și în cel privat. Cu toate acestea, accesul la capitalul local și străin este foarte limitat.

Capacitatea țării de a-și asuma obligațiuni suplimentare rămâne precară. Deși obligațiunile legate de serviciul datoriei nu mai sunt atât de provocatoare ca în anii 2001-2002, Guvernul încă are restanțe în serviciul datoriei externe, iar problemele cu lichiditatea vor continua să persiste. Guvernul s-ar putea confrunta cu o îndatorare ulterioară pe termeni concesivi, în special în relațiile cu FMI în cadrul Facilității de Reducere a Sărăciei și Creștere (FRSC) sau în privința condițiilor IDA în relațiile cu Banca Mondială, care vor depinde de progresul înregistrat în reformele structurale.

Fluxul de investiții străine directe nete în Moldova s-a majorat până la EUR 107 milioane în 2004, înregistrând o creștere cu EUR 60 milioane, însă nivelul și calitatea fluxurilor de ISD rămâne sub nivelul necesităților pe termen lung ale țării.

Băncile comerciale locale și-au intensificat simțitor activitățile de acordare a împrumuturilor de la perioada anterioară a strategiei. Acordarea împrumuturilor s-a extins simțitor după anul 2000. Suma creditelor acordate sectorului privat a crescut în termeni reali cu 45% în 2003 și cu 25.3% în 2004, majorând cota creditelor acordate sectorului privat până la 21% din PIB. Cu toate acestea, accesul la finanțare este limitat, în special pentru micro-întreprinderi și IMM, care constituie baza sectorului privat al Moldovei. Beneficiarii de împrumuturi se plâng de termenii scurți ai împrumuturilor care limitează abilitatea de implicare în programe investiționale pe termen lung și de nivelul înalt al ratei reale a dobânzilor, care transformă finanțarea prin intermediul împrumuturilor într-o sursă inaccesibil de scumpă.

3. Orientări strategice

3.1 Prioritățile băncii pentru perioada strategiei

Moldova se confruntă cu provocări unice. În pofida îmbunătățirilor înregistrate pe parcursul perioadei strategiei, Moldova rămâne a fi cea mai săracă țară din Europa. Transnistria rămâne a fi un factor de destabilizare. Constrângerile impuse de datoria publică a Moldovei nu permit Băncii să inițieze proiecte în infrastructura țării în pofida necesităților urgente de reabilitare și restructurare. Aceasta de asemenea privează Banca de una din pârgھیile sale principale utilizate în dialogul politic cu Guvernul. Sectorul bancar bine dezvoltat constituie partenerul principal al Băncii în finanțarea micro-

întreprinderilor. Cu toate acestea, micro-întreprinderile dezvoltate sunt constrânse de nivelul înalt al ratei dobânzilor aplicate de băncile locale și deseori le impune să amâne planurile de extindere. Fluxul considerabil al transferurilor remise din străinătate, dacă ar fi canalizat prin băncile locale, ar putea consolida în continuare sistemul financiar al țării și satisface parțial necesitățile de mijloace investiționale. Aceste remitențe însă sunt utilizate pentru consum, atrag importurile și fac exporturile mai puțin competitive, contribuind la aprecierea ratei de schimb, lărgind deficitul comercial în acest proces și generând presiuni inflaționiste suplimentare.

Moldova beneficiază de schimbările geopolitice din regiune. Accederea României în UE, programată pentru anul 2007, a majorat vizibilitatea Moldovei, iar schimbările politice recente din Ucraina au avut drept rezultat consolidarea orientării europene a Guvernului. Aceste evenimente impun necesitatea unor ajustări politice și economice care, fiind implementate cu succes, ar putea intensifica dezvoltarea sectorului privat.

Respectiv, activitățile Băncii pe parcursul perioadei strategiei curente se vor axa în primul rând pe susținerea dezvoltării sectorului privat local, inclusiv prin intermediul coordonării dialogului politic cu autoritățile privind îmbunătățirea climatului investițional.

3.2 Provocările sectoriale și obiectivele băncii

3.2.1 Instituțiile financiare

3.2.1.1 Cadru de referință

Sectorul bancar cuprinde 16 bănci, din care cele mai mari cinci bănci dețin peste 70% din toate activele bancare. Pe parcursul perioadei strategiei precedente, sectorul a cunoscut o creștere puternică și îmbunătățiri calitative. Pe parcursul anului 2004 activele sectorului bancar s-au majorat cu aproape 29.5% în echivalent de lei moldovenești, împrumuturile nete au crescut cu 25.3%, iar depozitele totale au crescut cu 38,4%. Varietatea de produse oferite de principalele bănci a fost diversificată odată cu inițierea emiterii și deservirii cartelelor de debit și oferirea opțiunilor de transfer rapid de bani, servicii bancare on-line și finanțare incipientă pentru construirea spațiului locativ. În ultimii ani au fost adoptate un șir de modificări pozitive în legislația bancară. În particular, cerințele pentru capitalul minimal au fost treptat majorate și regulamentele au fost modificate pentru a eficientiza practicile de împrumut și gestionare trezorerială. Cu toate acestea, mai există puncte slabe, printre care lipsa transparenței în proprietatea băncilor, guvernarea corporativă și evaluarea riscurilor de credit și de piață.

Microfinanțarea este o componentă cheie în crearea unor piețe financiare solide în țările ETC. Deseori aceasta constituie un prim pas în transformarea IMM-urilor și micro-întreprinderilor. În Moldova, microfinanțarea este deosebit de importantă. În sectorul de producere, întreprinderilor mici le revin 22% din volumul total al vânzărilor în 2003, acestea constituind 87% din toate întreprinderile industriale. În sectorul comerțului, întreprinderile mici sunt și mai importante, acestora revenindu-le 32% din volumul total al vânzărilor din 2003 și constituind 94% din toate întreprinderile din sfera comerțului. Instituțiile de micro-finanțare joacă un rol important în acordarea surselor de finanțare acestor afaceri mici, care de regulă, sunt considerate neatractive de băncile comerciale din cauza costurilor administrative înalte pe care aceste întreprinderi le suportă și lipsa salariului adecvat.

Sectorul financiar nebancar rămâne slab dezvoltat. În aprilie 2005 Parlamentul a adoptat o lege cu privire la leasing elaborată cu asistența Băncii. Circa douăsprezece companii de leasing au fost fondate în mare parte de către bănci, însă volumul tranzacțiilor este mic și de regulă se reduce la leasing-ul automobilelor. În Republica Moldova există aproximativ 50 de companii de asigurări. Deși cererea pentru serviciile de asigurare crește, sfera asigurărilor reprezintă doar 1% din PIB. Piața a fost consolidată în 2004, când a fost majorat capitalul statutar minimal pentru companiile de asigurări, însă consolidarea poate fi continuată. Bursa de valori este slab dezvoltată, fiind caracterizată printr-un nivel jos al lichidității și transparență insuficientă. Nu este surprinzător faptul că bursa de valori prezintă un interes limitat pentru investitori.

3.2.1.2 Obiectivele de tranziție

Obiectivele de tranziție ale Băncii în sectorul financiar vor fi consolidarea în continuare a sectorului bancar și intermedierei financiare, asigurarea finanțării eficiente a sectorului privat, în particular a IMM-urilor și micro-întreprinderilor, inclusiv în regiunile Moldovei, dezvoltarea utilizării noilor instrumente financiare, astfel ca finanțarea ipotecară sau leasing-ul și susținerea dezvoltării sectorului financiar nebancar în dezvoltare.

3.2.1.3 Priorități operaționale

În vederea susținerii acestor obiective, Banca va urma următoarele priorități operaționale:

- Banca va continua să implice activ băncile-partenere prin acordarea liniilor de credit suplimentare destinate IMM-urilor și micro-întreprinderilor, participarea în Programul de facilitare a comerțului (TFP) lansat de Bancă și implementarea co-finanțării (MCFF). Banca va încerca să extindă cooperarea cu bănci-partenere noi și să acorde asistență în dezvoltarea și promovarea instrumentelor financiare noi, astfel ca leasing-ul sau finanțarea ipotecară. În ceea ce privește capitalul propriu, Banca ar putea examina posibilitatea acordării asistenței în privatizarea Băncii de Economii, aflate în proprietatea statului și investirii în companiile de leasing și creditorii ipotecari de rând cu alți parteneri. După caz, Banca va oferi asistență tehnică pentru realizarea acestor priorități, prin intermediul fondului multi-donator ETC și prin alte fonduri.
- Banca va continua să susțină dezvoltarea microfinanțării prin implicarea în activitatea ProCredit și prin extinderea programului de creditare a micro-întreprinderilor implicând alte bănci comerciale, precum și alte instituții financiare nebancare care vor fi selectate foarte minuțios. Pentru a susține dezvoltarea regională a economiei Moldovei, programele de micro-finanțare ale Băncii vor include o componentă regională pentru a asigura disponibilitatea corespunzătoare a microfinanțării în afara capitalei.
- Banca va examina posibilitățile de susținere a dezvoltării sectorului financiar nebancar prin atragerea asistenței tehnice din partea altor donatori participanți la fondul multi-donator ETC.

3.2.2 Sectorul Privat

3.2.2.1 Cadru de referință

Agricultura și industria de prelucrare a produselor agricole este cel mai mare sector al economiei. Acesta produce mai mult de 33% din PIB-ul țării, antrenează mai mult de 40% din populația aptă de muncă și asigură circa 58% din exporturi. În ultimii patru ani, prelucrarea produselor agricole, inclusiv procesarea fructelor și a legumelor, producția vinului și a uleiului vegetal a înregistrat o creștere stabilă de circa 15% anual. Creșterea în sectorul de bază a agriculturii a fost una mai modestă, constituind circa 15% anual.

Privatizarea pământurilor și a întreprinderilor agricole colective este practic completă. Ca rezultat, structura de proprietate a pământurilor a devenit una deosebit de fragmentată, cu indivizi care posedă mici loturi de pământ, care deseori sunt complet izolate și care nu sunt viabile din punct de vedere economic. Climatul investițional nefavorabil, intervențiile ad hoc ale Guvernului sub forma restricțiilor asupra importului sau exportului și amenințările cu anularea actelor de privatizare a pământurilor au un impact negativ asupra formării și dezvoltării întreprinderilor agricole restructurate și consolidate.

Produsele alimentare și de origine agricolă domină, în mod tradițional, structura exporturilor moldovenești. Moldova rămâne a fi un exportator net de produse alimentare și de origine agricolă preponderent în direcția țărilor CSI. Moldova nu dispune de capacități de producere – și, implicit, se bazează pe importul – îngrășămintelor anorganice, pesticidelor, adaosurilor, medicamentelor veterinare și a combustibilului. Drept urmare, sectorul agrar este vulnerabil în fața fluctuațiilor cursului de schimb a monedei naționale și a restricțiilor comerciale.

Sectorul de producție industrială formează circa 15.7% din PIB și antrenează 9.4% din populația aptă de muncă. Cea mai mare parte a sectorului a fost supusă privatizării - 92%. Șaizeci de procente din producția industrială a țării este produsă în capitală.

Datorită lipsei cronice de investiții în sectorul dat, echipamentul este deseori uzat, iar tehnologiile utilizate sunt învechite. Acest lucru, la rândul său, mărește consumul de energie și materie primă, ducând, astfel, la scăderea productivității și, implicit, a competitivității. Tehnologia învechită, de asemenea, lipsește producătorii locali de posibilitatea de a concura pe piețele internaționale, deoarece ei nu pot propune o producție ce ar corespunde înaltelor standarde de producere și calitate cerute de clienții internaționali.

Numărul mare de remitențe de peste hotare și creșterea economică bazată pe creșterea consumului a dus la expansiunea **comerțului cu amănuntul** și a **investițiilor în proprietate**. Ambele sectoare au cunoscut o creștere semnificativă în ultimii ani, în special în capitală. Rețelele locale de supermarket-uri existente s-au extins, iar anumite brand-uri internaționale, cum ar fi Metro, au intrat pe piață. De asemenea, au apărut câteva shopping mall-uri, iar altele se află în construcție în acest moment. Expansiunea comerțului cu amănuntul a apărut în paralel cu creșterea interesului pentru dezvoltarea sectorului ce ține de proprietatea imobiliară, o dată cu creșterea cererii pentru imobilul utilizat în scopuri comerciale, pentru infrastructura destinată comerțului cu amănuntul, cât și pentru depozite. Astfel, expansiunea acestor sectoare a avut repercusiuni pozitive asupra sectoarelor **de transport, materiale de construcție** și a **construcțiilor propriu-zise**.

3.2.2.2 Obiectivele de tranziție

Obiectivele de tranziție ale Băncii pentru sectorul privat constau în asistența oferită întreprinderilor în creșterea valorii producției și a accesului pe piețele internaționale prin intermediul îmbunătățirii instalațiilor de producere, asistență în diversificarea și dezvoltarea regională a economiei Republicii Moldova, facilitarea investițiilor străine directe, îmbunătățirea standardelor de management, contabilitate și marketing, cât și promovarea transparenței și a administrării de tip corporativ.

3.2.2.3 Priorități Operaționale

Banca își stabilește următoarele priorități operaționale:

- Banca va continua să caute oportunități investiționale în toate sectoarele, inclusiv sectoarele de prelucrare a produselor agricole, cel industrial, al comerțului cu amănuntul, cât și cel ce ține de proprietatea imobiliară. Companiile mai mari, cu indici de performanță ridicați, vor beneficia de finanțare directă, inclusiv prin intermediul instrumentelor ETC, cum ar fi Facilitatea de co-finanțare și Facilitatea pentru Investiții Directe. În ceea ce ține de agrobusiness, Banca va explora, printre altele, oportunitățile investiționale în ceea ce ține de afacerile orientate spre export, legate de procesarea producției agrare, ambalarea și vânzarea acestora cu amănuntul. În sectorul proprietății imobiliare, Banca va căuta oportunități de a susține, în mod direct, proiecte legate de achiziționarea de oficii, logistică și infrastructură destinată comerțului cu amănuntul, la fel ca și indirect, prin facilități financiare de ipotecă, dezvoltarea sectorului de locuințe.
- Banca va implementa o abordare structurată de marketing. Pentru a promova diversificarea și dezvoltarea regională a economiei din Moldova, Banca își va direcționa, în principal, eforturile de marketing în direcția companiilor ce acționează în sectoare care nu sunt legate de producția produselor alimentare, situate în regiunile din afara orașelor mari.
- Banca va facilita investițiile străine directe fie prin efectuarea investițiilor împreună cu investitori strategici străini, fie prin asistența acordată dezvoltării companiilor locale care, drept urmare, ar putea atrage investiții străine.
- Banca va continua să conlucreze cu Guvernul și donatorii străini pentru a stabili un sistem de certificate de depozit, care ar permite Băncii să asigure sectorului de agrobusiness un capital de lucru și să îmbunătățească transparența tranzacțiilor de mărfuri.
- Banca va continua să asigure un suport non-financiar întreprinderilor private prin intermediul programelor sale TAM și BAS, cu scopul de a îmbunătăți abilitățile de management a localnicilor, susținerea certificării internaționale și asistența în domeniul planificării afacerii și a restructurării.

3.2.3 Infrastructura

3.2.3.1 Cadru de referință

În Republica Moldova, sectorul ce ține de infrastructură suferă de o lipsă cronică de investiții, întreținere necalitativă și întârziată a infrastructurii, cât și un mediu regulator deficitar. Deteriorarea continuă a infrastructurii de bază pune piedici serioase în calea

redresării economice, pune în pericol competitivitatea țării pe plan extern și reduce posibilitatea de a atrage investitori străini de calitate. Deși infrastructura se află într-un continuu proces de deteriorare pe teritoriul întregii țări, acest proces este deosebit de acut în regiunile rurale.

După cum s-a menționat mai sus în compartimentul 2.2., **sectorul energetic** din Republica Moldova este marcat de absența aproape completă a resurselor de energie primare și de un potențial hidroelectric slab. Țara se află într-o dependență strânsă de importurile de energie, în principal originare din Rusia și Ucraina, astfel circa 90% din energia consumată este importată. În ultimii 15 ani gazul natural a înlocuit cărbunele în rolul de combustibil principal, și constituie, în prezent, circa 75% din totalul livrărilor de energie primare.

În ceea ce ține de sectorul energiei electrice, este nevoie de continuarea reformei cadrului de reglementare pentru a promova competiția și asigurarea transparenței pe piață, consolidarea independenței instituției de reglementare și asigurarea tarifelor ce ar asigura recuperarea deplină a costului. Instalațiile generatoare și companiile de distribuție aflate în prezent în proprietatea statului necesită a fi privatizate. Planul de Acțiuni UE-Moldova și Comunitatea Energetică a Europei de Sud-Est creează cadrul necesar pentru ca Moldova să realizeze aceste obiective.

Dependența puternică a Republicii Moldova de resursele energetice importate face ca utilizarea surselor locale de energie, inclusiv a celor renovabile, să devină o necesitate. La moment, totuși, posibilitățile practice de implementare a proiectelor legate de resursele renovabile de energie rămân mici, datorită unei susțineri regulatorii limitate și a resurselor limitate de capital.

Transportul este o componentă esențială a unei creșteri durabile. Chiar dacă este o țară fără ieșire la mare, dispunând doar de acces limitat la Dunăre, Moldova ar putea, în potențial, servi drept o punte de legătură dintre țările CSI și, odată cu aderarea României în 2007, Uniunea Europeană. În prezent, totuși, nu a fost depus încă un efort concertat orientat spre soluționarea necesităților ce țin de schimbarea locației căilor comerciale. Deteriorarea infrastructurii de transport ce a avut loc pe parcursul ultimilor 15 ani a redus, ca urmare, calitatea serviciilor de transport și a contribuit la creșterea costurilor, datorită creșterii cheltuielilor operaționale.

Mediul juridic, de reglementare și cel financiar pentru a asigura investițiile în **infrastructura municipală** rămâne a fi unul problematic. În ciuda condiției extrem de proaste a infrastructurii municipale, în special în ceea ce ține de rețelele de asigurare a alimentării cu apă potabilă și cele de canalizare și a calității slabe a serviciilor comunale de bază, nivelul investițiilor este constrâns de lipsa veniturilor și a fluxului financiar la nivelul companiilor ce operează în acest domeniu. Pe unele piețe importante, cum ar fi cea din Chișinău, există o rezistență continuă vis-a-vis de creșterea tarifelor până la nivelul care ar acoperi costurile noii investiții. Serviciul necalitativ, în același timp, slăbește disciplina de colectare a tarifelor, iar lipsa unui cadru regulatoriu și juridic eficient și eficace lipsește companiile de posibilitatea de a intenta acțiuni vis-a-vis de neplătitori. Privatizarea sau contractele de management pentru companiile prestatoare de servicii din acest domeniu ar putea fi o opțiune de soluționare cu succes a crizei în care se află. Totuși, acestea au nevoie, inițial, de o susținere puternică și de crearea unui mediu favorabil de către autoritățile locale și centrale din Moldova.

O **infrastructură a tehnologiilor de informare și comunicare (TIC)** poate stimula substanțial creșterea economică. Sectorul telecomunicațiilor a fost liberalizat pe deplin, în corespundere cu cerințele OMC enunțate în „Documentul de referință” cu privire la telecomunicații. Aproximativ 40 de licențe au fost oferite în 2004 pentru prestatorii privați de servicii de linie fixă, iar câteva companii au început deja să activeze. Totuși, se așteaptă ca compania de stat Moldtelecom să rămână a fi, cel puțin pentru termen mediu, prestatorul dominant de telefonie fixă locală, de distanță și internațională, cât și de servicii de telefonie IP. Încercările de a privatiza Moldtelecom-ul în 2003 au suferit eșec datorită lipsei de interes din partea investitorilor. SCERS consideră privatizarea Moldtelecom-ului drept unul din obiectivele sale prioritare, dar nu a fost stabilită încă o dată precisă de executare a acestui obiectiv. Serviciile de telefonie mobilă s-au extins rapid în ultimii câțiva ani. Voxtel și Moldcell, cei doi prestatori, au aproximativ 500 de mii și, respectiv, 400 de mii clienți fiecare.

În ceea ce ține de prestarea serviciilor de internet, pe piață s-a format deja o anumită concurență, deși răspândirea acestor servicii este destul de mică și gradul de utilizare a acestora variază considerabil în ceea ce ține de diferite sectoare ale economiei. Forța de muncă din Moldova, cu capacitățile sale multilingve și costul său mic ar putea transforma Moldova într-un loc potențial atractiv pentru servicii bazate pe outsourcing și a call-centrelor. Acest lucru, totuși, va cere îmbunătățirea infrastructurii de telecomunicații și stimularea educației în domeniul IT.

3.2.3.2 Obiectivele de tranziție

Obiectivele de tranziție ale Băncii în ceea ce ține de infrastructură vor consta în asistarea Guvernului în legătură cu privatizarea transparentă a bunurilor-cheie ce țin de infrastructură, aflate în posesia statului, susținerea formării unui cadru regulatoriu robust, susținerea dezvoltării regionale a tuturor sectoarelor ce țin de infrastructură, susținerea investitorilor privați și îmbunătățirea generală a standardelor de integritate, transparență și administrare corporativă în toate sectoarele și, în mod special, în sectorul energetic.

3.2.3.3 Priorități operaționale

Datorită constrângerilor serioase legate de capacitatea statului de a-și asuma noi datorii, lipsa generală a interesului investitorilor și mediul regulatoriu necalitativ, oportunitățile investiționale ale Băncii în ceea ce ține de infrastructură pentru perioada vizată în strategia dată se așteaptă a fi neesențiale. Banca se va centra prioritar asupra oportunităților din sectorul privat și va urmări, consultându-se îndeaproape cu partenerii săi, realizarea următoarelor obiective operaționale:

- **În sectorul energetic**, Banca va încerca să identifice, în cadrul proiectelor sale, modalități de economisire a energiei, prin intermediul Programului pentru un Sistem Energetic Durabil (SEP).¹ Banca va analiza posibilitatea de a oferi linii de credit și

¹ În 2005 a fost lansat Programul pentru un Sistem Energetic Durabil (SEP), parte a Inițiativei ETC. Acest program are drept scop susținerea clienților existenți sau probabili ai Băncii în identificarea și facilitarea dezvoltării proiectelor energetice durabile din țările ETC. SEP constă din 2 servicii: (a) audit energetic gratis pentru a ajuta clienții industriali și comerciali în investigarea măsurilor de eficientizare a consumului de energie din punct de vedere a costului și posibilitățile investitorilor; și (b) Mecanismul de Dezvoltare Curată (CDM), Serviciul de Susținere a Proiectelor (PSF), care asistă sponsorii de proiecte în dezvoltarea proiectelor ce țin de reducerea emisiunilor de gaze și respective monetizarea acestora prin intermediul vânzării Creditelor de Carbon.

asistență tehnică, cu ajutorul băncilor locale, pentru a asigura îmbunătățiri legate de utilizarea eficientă a energiei pentru utilizatori finali, atât industriali cât și persoane fizice. În **sectorul transporturilor**, recenta achiziție a Terminalului Petrolier de la Giurgiulești de către Azpetrol ar putea crea posibilități de dezvoltare a unor proiecte de investiții viabile, efectuate în comun, care ar putea fi finanțate de Bancă. În **domeniul telecomunicațiilor** Banca va analiza posibilitatea de a oferi finanțare pe bază de împrumut și capital propriu pentru operatorii TIC privați, inclusiv pentru cei din domeniul telefoniei mobile și a televiziunii prin cablu.

- Banca va căuta în mod activ oportunități de a participa, împreună cu investitorii strategici corespunzători, la privatizarea bunurilor-cheie în sectorul **energetic** și de **telecomunicații**. Participarea Băncii va depinde totuși de transparența proceselor de privatizare și de existența unui cadru de reglementare satisfăcător.
- Implicarea continuă a Băncii în **sectorul municipal** va depinde de depășirea obstacolelor aflate în calea implementării cu succes a proiectului municipal de asigurare cu apă din Chișinău, aflat acum în proces de implementare. Aprobarea majorărilor de tarife până la nivelul de recuperare a costurilor ar îmbunătăți posibilitatea implementării unor proiecte similare în Chișinău și oriunde în altă parte, în orașe mai mici și mai sărace.
- Banca și-a accentuat atașamentul față de proiectele de infrastructură mai mici prin intermediul inițiativei sale ETC. Astfel, au fost găsite resurse (în particular, din Uniunea Europeană) pentru co-finanțarea proiectelor din regiunile mai sărace prin fonduri de grant-uri, conștientizând posibilitățile din regiune.

4. Alte organizații financiare internaționale, donatori multilaterali și bilaterali

4.1 Organizațiile financiare internaționale și cooperarea între donatori

Cooperarea între Organizațiile Financiare Internaționale și comunitatea de donatori în Moldova este una de calitate. Banca face schimb regulat de opinii și informație în legătură cu activitățile curente și cele planificate cu FMI, BM, CFI, PNUD și BSTDB. Banca dialoghează activ cu comunitatea de donatori prin intermediul întrunirilor lunare. De asemenea, Oficiul Local al Băncii a dus discuții bilaterale cu așa donatori ca TACIS, USAID, DFID, SECO, SIDA, SDC și DEG.

Direcția principală de asistență a donatorilor rămâne a fi societatea civilă, promovarea statului de drept, dezvoltarea IMM-urilor, prevenirea traficului de ființe umane, Transnistria și statistica. SCERS, adoptată de guvern în mai 2004 asigură un cadru general al politicilor direcționate în vederea susținerii unei dezvoltări durabile a Republicii Moldova și pune o bună bază pentru o coordonare îmbunătățită dintre Moldova, Organizațiile Financiare Internaționale și alți donatori.

O descriere succintă a programului de cooperare tehnică dintre Bancă și donatorii care și-au adus contribuția la aceasta poate fi găsită în Anexa 6.

4.2 Fondul Monetar Internațional (FMI)

Moldova a aderat la FMI în luna august 1992. Datorită succeselor din faza inițială a tranziției, Moldova a avut din start acces la Mecanismul FMI de implementare a Acordului Stand-By, conceput pentru țări cu grad mediu de dezvoltare. În timp ce

condițiile economice se înrăutățeau, Moldova a primit acces la Mecanismul de Combatere și Reducere a Sărăciei(MCRS). Ultimul program FMI a fost lansat în cadrul MCRS în 2000 pentru o perioadă de 3 ani și pe o sumă echivalentă a DST 110.88 (aproximativ EUR 118 milioane la data de 21 Decembrie 2000). Trei tranșe, totalizând aproximativ EUR 31.5 milioane au fost debursate în decembrie 2000, februarie 2001 și august 2002. În 2002, Moldova nu a respectat prevederile programului și FMI a suspendat plățile. Programul a expirat la sfârșitul anului 2003 și nu a fost reînnoit. Suspendarea programului FMI a pus impedimente, de asemenea, în fața negocierilor cu Clubul de la Paris în legătură cu restructurarea datoriei bilaterale a Moldovei.

Deși ultima Consultare a Consiliului Executiv FMI în legătură cu Articolul IV din februarie 2005 a fost caracterizată de un optimism prudent, șansa propunerii unui nou program FMI până la sfârșitul lui 2005 e puțin probabilă. FMI menține un dialog strâns cu autoritățile în ceea ce ține de prioritățile reformei. FMI își oferă asistența pentru autorități în implementarea eficace a unui program de reforme credibil și bine conturat, în corespundere cu SCERS și Planul de Acțiuni UE-Moldova.

4.3 Grupul Băncii Mondiale

Moldova a aderat la **Banca Mondială** (BM) în 1992, iar la Asociația Internațională pentru Dezvoltare (AID) în 1994. Moldova a devenit eligibilă pentru obținerea creditelor concesionale de la AID în 1997. Din momentul aderării la Banca Mondială, Moldova a beneficiat de finanțarea a 42 de operațiuni, inclusiv 4 împrumuturi de ajustare din partea Băncii Internaționale pentru Reconstrucție și Dezvoltare și credite de la AID, cu o sumă totală de USD 592 milioane, din care cca. USD 413 milioane au fost debursate până în prezent. La moment, 11 operațiuni se află în proces de implementare, cu o sumă totală de USD 148 milioane, 62% din care au rămas nedebursate. Alte trei operațiuni se află în stadiu de pregătire(în domeniul educației, dezvoltarea sectorului privat și sectorul rural), cu suma totală de USD 30 milioane. La început, împrumuturile se axau pe ajustarea structurală, construcția unui sector privat atât în agricultură cât și în industrie și îmbunătățirea managementului economic și financiar a sectorului energetic.

Creditul pentru Ajustări Structurale III (SAC III), pentru o sumă echivalentă cu USD 20 milioane a fost anulat în decembrie 2003 datorită neîndeplinirii condițiilor. Acest program nu a fost reînnoit în momentul expirării sale în 2003. Scopul programului SAC III consta în susținerea reformelor efectuate de către Guvern axate în direcția creării condițiilor de creștere durabilă și îmbunătățire a condițiilor de trai.

Actuala Strategie de Asistență pentru Țară (CAS) a fost adoptată de BM pentru Moldova în decembrie 2004 și este prevăzută pentru perioada 2004-2005. Aceasta se aliniază SCERS prin scopul său general de a contribui la combaterea sărăciei. Conform prevederilor CAS, noile împrumuturi vor totaliza USD 90 de milioane, dintre care circa 50% vor fi acordate sub formă de granturi pentru anul fiscal 2006. Susținerea bugetului este posibilă, printre altele, bazată fiind pe demonstrarea îmbunătățirilor din mediul de afaceri și din domeniul administrării sectorului public.

Din momentul în care Moldova a devenit membră, în 1995 a **Corporația Financiară Internațională** (CFI) a alocat USD 57 milioane din fondurile proprii și a negociat alocarea a USD 25 milioane prin syndicate, pentru susținerea sectoarelor energetic, de telecomunicații, agrobusiness, IMM și financiar. De asemenea, CFI a susținut proiecte de asistență tehnică în domeniul bancar, turism, producere a vinului, prelucrare a

produselor alimentare și a industriei de prelucrare a pielii. În continuare, CFI va continua să-și acorde suportul în asistența pentru dezvoltarea întreprinderilor private, prin acordarea finanțării de lungă durată prin intermediul băncilor locale și prin acordarea de asistență în atragerea investitorilor străini de importanță strategică.

Strategia curentă a CFI față de Moldova are ca scop acordarea ajutorului pentru dezvoltarea întreprinderilor private, în special prin acordarea finanțării de lungă durată prin intermediul băncilor locale și consolidarea sectorului bancar moldovenesc. CFI va urmări, de asemenea, posibilitatea de a susține dezvoltarea infrastructurii, care este de o importanță vitală pentru creșterea economică din sectorul privat și reducerea sărăciei din Moldova.

Moldova este membră a **Agenției Multilaterale pentru Garantarea Investițiilor (AMGI)** din 1993. Garanții AMGI au facilitat investiții străine directe în valoare de circa USD 63.7 milioane în sectoarele energetic, financiar și cel al proprietății imobiliare. De asemenea, aceasta a fost implicată în medierea disputelor (în domeniul energetic) și a acordat asistență tehnică în formularea și implementarea strategiilor de atragere a investițiilor străine directe, acordând sfaturi și asistență organizațiilor publice și private în domeniile de construire a imaginii, targeting-ul sectorial, outreach și diseminarea informației. Serviciul online al AMGI dispune de 153 de documente, ce țin de oportunitățile investiționale și alte chestiuni de ordin legal și regulatoriu.

4.4 Uniunea Europeană (UE)

UE joacă un rol tot mai important în susținerea procesului de tranziție din Moldova. În martie 2005 Consiliul European a numit un Reprezentant Special pentru Moldova, pentru a contribui la soluționarea pașnică a conflictului legat de regiunea separatistă transnistreană. Deschiderea unei Delegații UE la Chișinău, anunțată pentru cea de-a doua jumătate a lui 2005 vine ca un răspuns la cerințele Moldovei de a avea legături mai strânse cu UE și va facilita, fără îndoială, implementarea programelor de asistență ale UE în Republica Moldova.

Activitatea UE în Moldova se încadrează în prevederile Acordului de Parteneriat și Cooperare și cele ale Politicii Europene de Vecinătate (PEV). Planul de Acțiuni UE – Moldova, adoptat de UE și Moldova în februarie 2005, stabilește obiectivele strategice ale cooperării dintre UE și Moldova pentru următorii trei ani. Planul de Acțiuni UE-Moldova stabilește următoarele priorități: democrația și statul de drept, dezvoltare economică și comerț, probleme ce țin de justiție, libertate și securitate, cât și probleme specifice la nivel sectorial. Implementarea Planului de Acțiuni Moldova – UE va contribui la apropierea legislației, normelor și standardelor moldovenești de cele ale Uniunii europene și va susține ambiția Moldovei de a obține o integrare mai completă în structurile economice și sociale europene.

Din 1991, UE a alocat EUR 253 milioane sub formă de asistență tehnică. Aceasta include, printre altele, asistența acordată prin intermediul TACIS și a Programului de Securitate Alimentară, asistență umanitară și ajutor macro-financiar prin intermediul creditelor și grant-urilor de susținere a balanței de plăți. Asistența macro-financiară a UE este, în prezent, înghețată, ca urmare a suspendării programului FMI și va expira la sfârșitul anului 2005.

4.5 Banca Europeană pentru Investiții (BEI)

În decembrie 2003, Consiliul European a oferit BEI un mandat de finanțare a anumitor proiecte în Rusia și, cu anumite condiții, în Ucraina, Moldova și Belarus, cu suma totală de EUR 500 milioane în domeniile transportului, telecomunicațiilor și a infrastructurii energetice, cu prioritate asupra axelor TEN, cu perspective de cooperare transfrontalieră cu statele membre ale Uniunii. Decizia Finală a Consiliului UE privind intrarea în vigoare a acestui mandat este așteptată pentru anul 2005.

4.6 Organizația Națiunilor Unite (ONU)

Moldova a devenit membră a Organizației Națiunilor Unite în 1992. De atunci, un șir de Agenții ONU și-au lansat programele de asistență pentru Republica Moldova. Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) este organul principal care coordonează munca depusă de Națiunile Unite pentru dezvoltarea RM. Aceasta acordă consultanță în elaborarea politicilor publice și ajută la construirea unei capacități umane și instituționale care ar genera o creștere durabilă și echitabilă. PNUD a alocat USD 20.5 milioane Moldovei în perioada 1993 – 2004. Pentru 2005, PNUD și-a planificat alocarea a altor USD 6.7 milioane. Programul PNUD pentru Moldova este organizat în jurul a două teme majore: guvernarea și nivelul de trai. Prevederile acestui program au ca scop, inter alia, consolidarea administrației locale, facilitarea reformei juridice, promovarea drepturilor omului și a egalității gender, protecția mediului înconjurător, îmbunătățirea modului de administrare a datoriei externe și facilitarea dezvoltării turismului din țară.

4.7 Banca pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre (BCDMN)

Moldova este membru-fondator a BCDMN, care și-a început activitatea în 1999. BCDMN are o singură operațiune activă: un mecanism de garantare de USD 3.19 milioane acordat pentru ProCredit. Strategia curentă a BCDMN față de Republica Moldova este programată pentru perioada 2005-2006 și este direcționată în principal asupra sectorului privat, în particular prin intermediere financiară.

4.8 Donatori Bilaterali

Statele Unite ale Americii este cel mai mare donator bilateral în Moldova. Din 1993, **Agencia Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID)** a alocat mai mult de USD 425 milioane prin asistență tehnică. Programul de asistență pentru dezvoltare al USAID în Moldova este axat pe un număr limitat de obiective prioritare, stabilite în Planul Strategic pentru Moldova pentru anii 2001-2006, inclusiv: dezvoltarea inițiativei private (în special susținerea agriculturii private, micro-întreprinderilor și a micului business); consolidarea capacității administrației locale și a organizațiilor comunitare independente de a acționa în problemele ce țin de comunitățile locale; promovarea programelor de sănătate adresate celor mai stringente probleme ce țin de sănătate din republica Moldova, cum ar fi tuberculoza, HIV/SIDA, hepatitele virale B și C, cât și în problemele ce țin de problema traficului de femei prin susținerea activităților orientate spre eradicarea cauzelor economice ale traficului. Începând cu anul 1997, **Departamentul de Agricultură al Statelor Unite (USDA)** a alocat mai mult de USD 32 milioane în ajutoare umanitare și programe de asistență tehnică și alimentație pentru Moldova. Mai mult de două milioane de moldoveni au putut beneficia de la programele

USDA. Proiectele de dezvoltare și alimentație s-au focusat în direcția reabilitării agriculturii, educația fermierilor, dezvoltarea infrastructurii la scară mică, plus educație pentru sănătate și o alimentație corectă. A fost acordată asistență umanitară familiilor vulnerabile, orfanilor, spitalelor și pensionarilor. Pentru anul 2005, Guvernul SUA planifică acordarea unei sume totale de cca. USD 21.7 milioane, dintre care USD 5.8 milioane pentru finanțarea programelor de democratizare, USD 6.6 milioane pentru promovarea reformelor economice și sociale, USD 3.4 milioane pentru soluționarea problemelor de securitate și justiție și asistență umanitară în valoare de USD 0.4 milioane.

Asistența suedeză pentru Republica Moldova a început în 1996, prin numirea unui consilier pe lângă Guvern în cadrul unui proiect de promovare a democrației administrat de PNUD. Începând cu 1998, asistența acordată de Suedia Moldovei a crescut. În perioada 1996 – 2003, **Agencia Suedeză pentru Dezvoltare Internațională (SIDA)**, a alocat aproximativ EUR 19 milioane. Strategia SIDA pentru 2004-2006 se axează pe promovarea guvernării democratice, restructurarea datoriilor externe, dezvoltare durabilă și creștere economică în scopul reducerii sărăciei, prevenirea intoleranței și a excluderii sociale și promovarea sănătății publice. Suedia are un sistem bugetar flexibil. Fondurile sunt alocate conform necesității și capacităților de care dispune țara-beneficiar. Pentru anii 2004-2006, obiectivul SIDA este de a mări volumul cooperării până la suma anuală de cca. EUR 10 milioane.

Departamentul pentru Dezvoltare Internațională al Marii Britanii activează în Moldova din 1991 și a alocat cca. GBP 14 milioane în calitate de asistență tehnică. Asistența tehnică anuală s-a aflat în creștere în ultimii ani, ajungând de la GBP 1 milion în 1999 până la circa GBP 2.3 milioane pe an în 2004. Programul curent este planificat pentru perioada 2004-2007 și este concentrat asupra îmbunătățirii guvernării și a mediului instituțional în scopul reducerii sărăciei, promovarea unei creșteri economice durabile, soluționarea conflictelor și promovarea relațiilor pașnice.

Până în prezent, **KfW Entwicklungsbank** din Germania a alocat Moldovei o sumă totală de cca. EUR 10.22 milioane, dintre care EUR 2 milioane au fost alocate finanțării întreprinderilor de producere a zahărului din sectorul agrar, o linie de creditare de EUR 3.6 milioane alocate organizației ProCredit, și investiții de cca EUR 4.6 milioane în infrastructura socială. În 2003, cooperarea a fost întreruptă, dar Germania a indicat că ar putea să continue cooperarea cu Moldova la un nivel inferior.

Elveția activează în Moldova începând din 2000, acordând asistență în special sub forma ajutoarelor umanitare. În 2004, **Agencia Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC)** și-a concentrat eforturile de susținere în special în direcția sectoarelor economic și social. **Secretariatul Elvețian pentru Afaceri Economice (SECO)** a finanțat proiectul de asistență al Băncii în domeniul reformei creditării prin ipotecă.

Bugetul de asistență tehnică al **Olandei** însumează EUR 3.6 milioane. Scopurile principale ale acestuia sunt de a contribui la dezvoltarea unei economii de piață, consolidarea competitivității și modernizarea întreprinderilor private, dezvoltarea unor procese durabile de producție în sectoarele agrar și industrial. Începând cu 2005, companii mixte moldo-olandeze ar putea obține grant-uri prin intermediul Programului Olandez de Cooperare cu Piețele aflate în Curs de Dezvoltare (cu un buget anual de EUR 51 milioane pentru 42 de țări).

Danemarca activează în Moldova începând din 1998, în special în direcția soluționării problemelor ecologice și susținerea ONG-urilor. Asistența Ecologică Daneză pentru Europa de Est (DANCEE) a alocat circa EUR 5 milioane până acum Moldovei, sub formă de asistență tehnică, în principal în scopul îmbunătățirii modului de administrare a resurselor acvatice și implementarea Convenției de la Aarhus. Deși Danemarca nu mai activează în Moldova, Moldova a fost inclusă într-un Program Regional de Combatere a Traficului de Ființe Umane (împreună cu Ucraina și Belarus), finanțat de Danemarca. Programul va începe în octombrie 2005 și va dura 3 ani cu un buget total de EUR 3.5 milioane.

Guvernul **Norvegiei** își acordă sprijinul în direcția dezvoltării democratice, economice și sociale a Republicii Moldova începând cu anul 1994. Până acum, Norvegia a acordat circa EUR 6.1 milioane. Norvegia și-a majorat recent asistența acordată Moldovei, de la EUR 1 milion în 2004, la EUR 2.2 milioane în 2005. Asistența Norvegiei se axează în principal asupra îmbunătățirii controlului la frontieră, retragerea sau distrugerea amunițiilor din Transnistria, dezvoltarea statisticii, îmbunătățirea instalațiilor și instituțiilor medicale, asistența acordată copiilor cu deficiențe și combaterea tuberculozei.

ANEXA 1 – OPERAȚIUNILE SEMNATE DE BANCĂ

Tabelul 1: Angajamentele Băncii și Portofoliul Net pe Sector, conform situației din iunie 2005

Sector	ANGAJAMENTE (milioane €)					PORTFOLIUL NET (milioane €)		
	Nr. de proiecte	Costul total al proiectului	Finanțare acordată de BERD	% care revin BERD din total	Debursat	Nr. de proiecte	Portofoliu	% din Portofoliu
Instituții Financiare	22	79.2	62.1	35%	45.9	17	27.0	31%
Infrastructură	8	152.1	77.8	44%	64.4	7	50.6	59%
<i>Energie</i>	3	65.0	33.9	19%	28.6	3	29.8	35%
<i>Apă și canalizare</i>	1	31.7	17.1	10%	17.1	1	12.2	14%
<i>Transport</i>	3	54.2	25.9	15%	17.9	3	8.6	10%
<i>Telecomunicații</i>	1	1.3	0.8	0%	0.8	0	0.0	0%
Sectorul Privat	6	66.6	37.8	21%	37.6	4	8.4	10%
<i>Agrobusiness</i>	5	65.8	37.4	21%	37.4	3	8.0	9%
<i>Industrie</i>	1	0.8	0.4	0%	0.2	1	0.4	0%
Total Țară	36	298.0	177.7	100%	147.9	28	86.0	100%

Tabelul 2: Angajamentele Băncii și Portofoliul Net pe Categori și Tip de Investiții, conform situației din iunie 2005

	ANGAJAMENTE (milioane €)					PORTFOLIUL NET (milioane €)			
	Nr. de proiecte	Costul total al proiectului	Finanțare acordată de BERD	% care revin BERD din total	Debursat	Portofoliu	% din Portofoliu	Obligațiuni necontractate	Active operaționale
<i>Privat</i>	29	170.4	104.9	59%	75.1	56.5	66%	16.0	40.5
<i>Public</i>	7	127.6	72.8	41%	72.8	29.5	34%	0.0	29.5
Total Țară	36	298.0	177.7	100%	147.9	86.0	100%	16.0	70.0
<i>Statal</i>	7	143.6	89.3	50%	89.3	24.8	29%	0.0	24.8
<i>Nestatal</i>	29	154.4	88.5	50%	58.6	61.2	71%	16.0	45.2
Total Țară	36	298.0	177.7	100%	147.9	86.0	100%	16.0	70.0
<i>Datorii</i>	24	224.6	139.7	79%	127.7	68.9	80%	12.1	56.8
<i>Investiții în capital propriu</i>	3	8.7	6.3	4%	6.3	6.3	7%	0.0	6.3
<i>Garanții</i>	3	4.9	4.9	3%	0.0	2.6	3%	2.6	0.0
<i>Datorii+Investiții în capital propriu</i>	5	56.1	23.1	13%	13.9	5.3	6%	1.2	4.1
<i>Garanții+Datorii</i>	1	3.7	3.7	2%	0.0	2.9	3%	0.1	2.8
Total Țară	36	298.0	177.7	100%	147.9	86.0	100%	16.0	70.0

ANEXA 2 – EVALUARE POLITICĂ

Concordanța cu Articolul 1

Moldova și-a declarat atașamentul față de și a făcut un progres vizibil în aplicarea principiilor democrației pluripartitiste și ale pluralismului, în concordanță cu Articolul 1 al Acordului de Înființare al Băncii. Progresul pe calea valorilor democratice și ale economiei de piață pe parcursul ultimei perioade a fost uneori ambiguu. Totuși, Partidul Comuniștilor din Moldova (PCRM), aflat în ultimii 4 ani la guvernare și care a câștigat din nou majoritatea locurilor din Parlament, și-a declarat atașamentul față de integrarea europeană pe parcursul ultimei campanii electorale. Această evoluție a lucrurilor este binevenită, deoarece va duce la ajustări în politicile economice și politice care, în caz că vor fi implementate cu succes, vor corespunde întru totul mandatului oferit Băncii de Articolul 1.

Responsabilitatea politică

Conform Constituției sale, Moldova este o democrație parlamentară pluripartitistă, în care Parlamentul monocameral este ales prin reprezentare proporțională, iar Președintele este ales de Parlament. Președintele numește Primul Ministru, care formează Guvernul. Candidatura Primului Ministru și ale membrilor Guvernului sunt supuse aprobării de către Parlament. În principiu, Constituția, conform amendamentelor din 2000, prevede separarea puterilor, un mecanism de echilibrare a sistemului și o justiție independentă. În practică, executivul are puteri largi, iar modalitățile de contrapondere a privilegiilor executivului sunt destul de slabe.

Cetățenii moldoveni au dreptul de a-și schimba Guvernul prin intermediul alegerilor periodice care au loc în baza sufragiului universal. Alegerile în Moldova au fost evaluate în general libere și corecte de observatorii internaționali, deși au fost depistate și unele probleme. Alegerile parlamentare ce au avut loc la 6 Martie 2005 au „corespuns, în general, cu majoritatea standardelor OSCE, ale Consiliului Europei și cu alte standarde internaționale de organizare a alegerilor”, conform Misiunii Internaționale a Observatorilor Electorali (IEOM), organizată sub auspiciul OSCE. Astfel, „un sistem partidist competitiv și pluralist a oferit alegătorilor posibilitatea reală de a face o alegere”. Totuși, raportul IEOM a atestat anumite lapsusuri în un șir de domenii importante pentru un proces electoral competitiv, cum ar fi condițiile egale de petrecere a campaniei electorale pentru formațiunile participante la scrutin și accesul liber la mass-media. Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte, o inițiativă a societății civile, creată din aproximativ 200 de organizații non-guvernamentale, care au dispus de circa 2000 de observatori electorali independenți amplasați în teritoriu, au dat publicității o evaluare a alegerilor care, în linii largi, corespundea evaluărilor efectuate de OSCE.

Rezultatele alegerilor parlamentare din 2005 au readus la putere PCRM, cu 56 din 101 de fotolii parlamentare, în timp ce opoziția sa politică a obținut cele 45 de locuri rămase. Deși PCRM continuă să domine președinția, rezultatele mai balansate ale alegerilor au adus un mai mare compromis cu anumite elemente ale opoziției, lucru care ar putea duce, pe viitor, la un sistem mai puternic de delimitare a împuternicirilor.

Moldova dispune de un larg sector nonguvernamental, iar participarea civică este puternică. Totuși, multe ONG-uri se confruntă cu un mediu de activitate complicat, datorită constrângerilor de ordin financiar și a obstacolelor instituționale, unele din care apar datorită politicii adoptate de Guvern. De exemplu, Guvernul a întreprins măsuri de limitare a accesului ONG-urilor la sursele de finanțare externă, iar multe ONG-uri se plâng de existența anumitor bariere administrative și a presiunilor politice din partea autorităților locale și naționale. În anumite sectoare sensibile, cum ar fi libertatea mass-media și respectarea drepturilor civile/politice, acest lucru devine deosebit de problematic. În mod paradoxal, organele de guvernare locale și naționale au încercat să consolideze societatea civilă prin crearea unui șir de ONG-uri sponsorizate de stat, care „umbresc” acele ONG-uri care sunt considerate neloiale și luptă pentru slaba finanțare din partea surselor oficiale.

Statul de drept

Constituția prevede existența unei puteri judiciare independente; totuși, în practică, au existat un șir de informații credibile privind presiuni politice exercitate asupra procesului de luare a deciziilor judecătorești, iar corupția e considerată a fi un fenomen deosebit de răspândit în rândul judecătorilor. Curtea Constituțională, care are autoritatea exclusivă în deciziile privind constituționalitatea tuturor legilor și hotărârilor, este considerată a fi justă și independentă.

Corupția este o problemă serioasă. Indecele de Percepere a Corupției calculat de Transparency International pentru anul 2004 a evaluat Moldova cu 2.3, pe o scară de la 1 la 10, unde 10 e cel mai mic grad de corupție. Această notă este mai jos de cât limita impusă de TI de 3,0, care semnifică corupție „abundentă”, și e puțin mai joasă decât rating-ul din 2003. Moldova este pe locul 114 din cele 146 de țări incluse în lista din 2004. Sondajele naționale de asemenea arată un grad înalt de penetrare a corupției în câteva sfere ale business-ului și vieții sociale, deși experții sugerează că situația ar putea fi chiar mai rea decât ne arată sondajele, din moment ce mulți oameni sunt reticenți de a discuta deschis cu interviuatorii despre corupție. Reprezentanți ai IMM-urilor din Moldova raportează că corupția este un obstacol major în calea afacerilor duse de companii mai mici, iar această părere e susținută și de așa sondaje ca Sondajul privind Mediul de Afaceri și Performanțele Întreprinderilor, efectuat de BERD și BM.

Datorită obligațiilor pe care și le-au asumat în cadrul Planului de Acțiuni UE-Moldova, SCERS și altor programe guvernamentale, autoritățile au început să acorde mai multă atenție problemei corupției și a statului de drept. În această direcție, abordările de bază vis-a-vis de această problemă constau din două direcții – acțiuni menite să reducă intervenția arbitrară a statului în economie (prin de-reglementare) și măsuri menite să reformeze sectorul public (micșorarea birocrăției și crearea unui corp de funcționari profesioniști și bine plătiți). Pe de altă parte, Planul de Acțiuni UE-Moldova cheamă la îmbunătățirea activității organelor de drept și creșterea eficienței, independenței și imparțialității justiției

Drepturile omului și drepturile civile

Guvernul Republicii Moldova aderă în general la obligațiile asumate în cadrul Consiliului Europei și OSCE de a susține standardele democratice de guvernare și de a garanta

protecția drepturilor omului și a celor civile. Constituția prevede dreptul la libera exprimare și libertatea presei, libertatea întrunirilor, asocierii și la religie, și aceste libertăți sunt, în general, respectate în practică.

Sursa de îngrijorare principală este libertatea mass-media. Moldova dispune de circa 80 de canale radio și TV, oficial înregistrate, un număr tot mai mare din care sunt private. Totuși, multe din ele primesc subsidii însemnate de la Guvern, patroni politici și/sau au interese de ordin comercial, astfel nu toate din ele aleg să participe la reflectarea campaniei electorale. Reflectarea tendențioasă în favoarea partidului aflat la guvernare de către Moldova 1 și de Compania de Stat Tele-Radio Moldova din timpul campaniei electorale a limitat accesul alegătorilor la informație, conform observatorilor din țară și de peste hotare. Presa scrisă este diversă și oferă o varietate întreagă de opinii politice.

Deși Moldova cooperează cu Consiliul Europei în domeniul îmbunătățirii cadrului juridic al mass-media, mai rămân unele probleme semnificative. De exemplu, calomnia a fost decriminalizată, în concordanță cu standardele internaționale, deși despăgubirile în cazurile de calomnie judecate conform Codului Civil pot fi extrem de înalte. Anumite instituții media au fost obligate să plătească despăgubiri de până la 100.00 de dolari în 2004. Din acest motiv, ca și din altele, ONG-ul american Freedom House a evaluat mass-media din Moldova ca „neliberă”. Conform acordului cu unele partide din opoziția politică care au susținut re alegerea actualului Președinte, Vladimir Voronin, autoritățile s-au obligat să consolideze libertatea presei și să reducă rolul statului în presa atât scrisă, cât și cea electronică. Păstrându-și această promisiune, Guvernul a lichidat un ziar de stat, Nezavisimaya Moldova în mai 2005.

Relațiile externe

Conducerea curentă a Republicii Moldova urmărește stabilirea relațiilor de cooperare cu toți partenerii săi internaționali de bază, inclusiv CSI și UE, Rusia, Ucraina, România și Statele Unite. Moldova este membră a OMC și a Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est și participă activ la activitățile grupului GUAM, care include Georgia, Ucraina, Azerbaijan și Moldova. Autoritățile moldovenești au demonstrat un puternic interes față de îmbunătățirea legăturilor cu Europa și integrarea europeană. Politica Europeană de Vecinătate a Uniunii Europene oferă posibilitatea obținerii unui grad avansat de integrare economică și cooperare politică, salutăată cu satisfacție de Guvern. Guvernul a adoptat un „Concept de Integrare a Republicii Moldova în UE” și, în februarie 2005, UE și Moldova au adoptat împreună Planul de Acțiuni UE-Moldova. Planul de Acțiuni UE-Moldova pledează pentru reforme cruciale în așa domenii ca consolidarea instituțiilor democratice și a statului de drept, independența justiției, libertatea presei, reforma mediului de afaceri și reforma structurală, comerț și tarife vamale, traficul și contrabanda.

Conflictul transnistrean a rămas înghețat, ca urmare a faptului că planul de federalizare urmărit în perioada 2002-2003 a continuat să piardă din susținători. Tensiunile dintre regiunea separatistă și restul Moldovei au atins cote înalte în 2004, datorită deciziei controversate luate de liderii de la Tiraspol de a închide câteva școli din Transnistria care continuau predarea în limba română cu utilizarea alfabetului latin. Totuși, imediat după alegerile din martie 2005, perspectivele de soluționare a conflictului au început să devină mai clare. O dată cu recente schimbări politice din Ucraina și România, împreună cu puternicele declarații de atașament proeuropean efectuate de noul Guvern moldovenesc,

au apărut premisele creării unui nou plan. Guvernul ucrainean, participant la formatul pentagonal de soluționare a problemei transnistrene, a propus un plan de aplanare a conflictului în mai 2005.

Cele șapte puncte ale planului includ următoarele:

- Reintegrarea Republicii Moldova în baza unității teritoriului și a guvernării democratice;
- Păstrarea ordinii constituționale ale Republicii Moldova și determinarea juridică a statutului special al Transnistriei ca parte integrantă a Republicii Moldova;
- Respectarea independenței, suveranității și integrității teritoriale a Moldovei în cadrul hotarelor sale internațional recunoscute;
- Protecția drepturilor și libertăților omului;
- Stabilirea unui spațiu comun juridic, economic, de apărare, social, vamal și umanitar necesar pentru funcționarea guvernării;
- Asigurarea înțelegerii civile și interetnice, consolidarea păcii și stabilității din regiune; și
- Înlăturarea completă a tuturor consecințelor conflictului și crearea unui sistem poli-stratificat de garanții internaționale mutuale.

Planul cheamă la implementarea acestuia într-o perioadă de 18 luni, dar mai există un șir de probleme care așteaptă a fi soluționate și păstrarea acestui orar ar putea fi dificilă. Parlamentul Moldovei a sprijinit unanim propunerea prin vot la mijlocul lunii iunie 2005.

ANEXA 3 – EVALUAREA LEGILOR COMERCIALE DIN MOLDOVA

Banca și-a dezvoltat și reînnoiește regulat un sistem de evaluări ale procesului de tranziție juridică din țările în care activează, concentrându-se asupra anumitor regiuni relevante activităților de investiții: piețele de capital, legile privind modul de funcționare a companiilor și guvernarea corporativă, concesiile, insolabilitatea, tranzacțiile garantate și telecomunicațiile. Metodica existentă evaluează atât calitatea legilor, din punct de vedere teoretic (analiza „extensivității”), cât și din punct de vedere al modului practic de implementare a acestor legi (analiza „efectivității”). Toate rezultatele disponibile ale acestor evaluări pot fi găsite pe adresa www.ebrd.com/law. Această anexă prezintă un rezumat al rezultatelor evaluării legislației Moldovenești, acompaniată de o serie de comentarii critice, care aparțin experților juridici ai Băncii care au efectuat aceste evaluări.

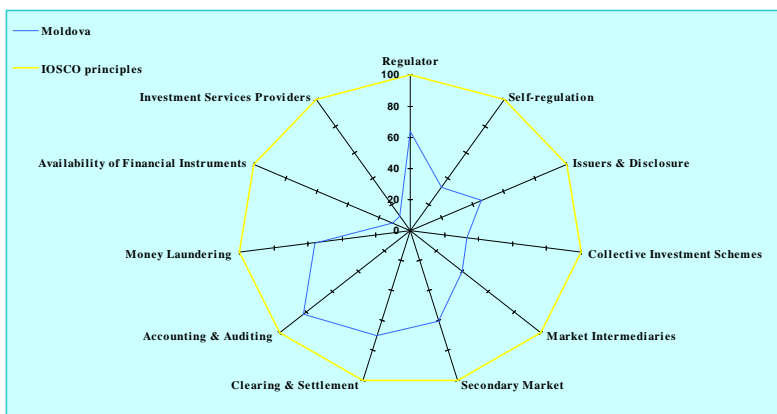
Piețele de capital

Legile principale care reglementează piața moldovenească de capital sunt „Legea cu privire la piața valorilor mobiliare” din 1998, cu modificările din 2002, „Legea cu privire la Comisia Națională a Valorilor Mobiliare” din 1998, cu modificările din 2003, „Legea cu privire la Fondurile de Investiții” din 1997, cu modificările din 2002, „Legea cu privire la Audit” din 1996, modificată în 2003, „Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării de bani” din 2001, modificată în 2004. De asemenea, în aprilie 2005, Parlamentul a adoptat o nouă lege cu privire la leasing, proiectul căreia a fost elaborat cu suportul Băncii.

Instanța regulatorie a pieței de valori mobiliare din Moldova este Comisia Națională pentru Valori Mobiliare (CNVM). Bursa de Valori a Moldovei a fost fondată în decembrie 1994, iar tranzacțiile au început în 1995. Totuși, activitatea tranzacțională este slabă, iar piața respective este destul de subdezvoltată.

Atunci când Banca a comparat legislația Moldovei cu privire la piața valorilor mobiliare cu „Obiectivele și Principiile de Reglementare a Valorilor Mobiliare”, publicate de Organizația Internațională a Comisiilor Valorilor Mobiliare (IOSCO) în cadrul Evaluării Legislației cu privire la Piața Valorilor Mobiliare efectuată de Bancă în 2004, rezultatele au demonstrat că legislația din Moldova se află într-o „slabă corespundere” cu standardele internaționale (vezi diagrama de mai jos).

Calitatea legislației cu privire la piața valorilor mobiliare–Moldova (2004)

Notă: Extremitatea fiecărei axe reprezintă un scor ideal, adică corespunde standardelor stabilite de IOSCO în cadrul *Obiectivelor și Principiilor de Reglementare a Valorilor Mobiliare*. Cu cât „plasa de păianjen” este mai mare, cu atât legislația cu privire la piața valorilor mobiliare respectivă e mai conformă acestor principii

Sursa: BERD: Evaluarea Pieței Valorilor Mobiliare 2004

Printre numeroasele neajunsuri atestate, CNVM nu este pe deplin independentă, iar prevederile referitoare la modul său de reglementare a pieței au nevoie de îmbunătățiri. CNVM poate impune amenzi, dar acestea sunt, în general, inadecvate. De asemenea, legislația cu privire la organizațiile de auto-reglementare (OAR) este parțial inadecvată, și nu există vreo procedură ce ar garanta exercitarea prerogativelor OAR în serviciul interesului public și ce ar asigura cooperarea cu instanța de reglementare pentru aplicarea legilor și reglementărilor potrivite situației în practică.

Nu există planuri sau alte metode de soluționare a evenimentelor neprevăzute ce ar proteja investitorii în caz de insolvabilitate a intermediarului, căderea pieței sau eșecul sistemului. Nu există prevederi care ar preveni practica front running (N.T. – concurență făcută de brokerii care tranzacționează acțiuni pe cont propriu folosindu-se de unele informații pe care le obțin înaintea clienților lor) sau mecanisme ce ar identifica riscurile financiare înalte. Astfel, este disponibil doar un set mic de instrumente financiare reglementate și definite, iar prestatorii de servicii investiționale nu sunt definiți și reglementați în mod specific.

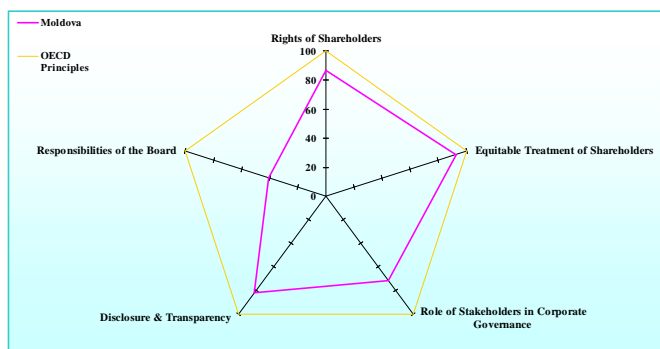
Legile privind activitatea companiilor și guvernarea corporativă

Legea cu privire la Societățile pe Acțiuni a fost adoptată în 1997 și a fost modificată de câteva ori de atunci, ultima dată în decembrie 2002.

În 2003 CNVM a dat publicității o declarație privind importanța guvernării corporative în Moldova, dar, până acum, nici o acțiune nu a fost întreprinsă în această direcție. Elaborarea unui cod de guvernare corporativă de către CNVM se află încă într-o fază incipientă.

În 2003, Banca a efectuat o evaluare din punct de vedere extensiv (adică din punct de vedere teoretic) a Guvernării Corporative, în care Moldova a fost considerată a dispune de „un grad înalt de corespundere” cu Principiile Guvernării Corporative ale OECD. Chiar dacă a obținut o evaluare bună, din punct de vedere teoretic, mai există un șir de neajunsuri la nivel legislativ. În particular, legea nu cere ca, fiind parte din aceeași clasă, acționarii să aibă aceleași drepturi de vot. După cum se evidențiază în diagrama de mai jos, prerogativele consiliilor de administrare nu sunt definite în mod clar. Nu există prevederi juridice cu privire la directorii non-executivi și a comitetelor speciale ce se ocupă de raportarea financiară, remunerarea și numirea în funcție a membrilor consiliilor de administrare sau a persoanelor ce dețin funcții executive. Dreptul consiliului de administrare de a mări capitalul statutar cu până la 50 de % din mărimea sa, stabilită la ultima adunare a acționarilor și de a emite acțiuni fără a avea nevoie de votul acționarilor nu corespunde principiilor internaționale și poate servi intereselor proprii ale unui grup minoritar de acționari.

Calitatea legislației privind guvernarea corporativă – Moldova (2003)

Notă: Extremitatea fiecărei axe reprezintă un scor ideal, adică care corespunde Principiilor Guvernării Colective ale OECD. Cu cât „plasa de păianjen” este mai mare, cu atât legislația privind guvernarea corporativă a țării e mai aproape de aceste principii.

Sursa: BERD Evaluarea Sectorului Guvernării Corporative 2003

Prevederile referitor la auditul extern anual obligatoriu cauzează îngrijorare: acest lucru a fost obligatoriu până în 2001 pentru societățile pe acțiuni cu mai mult de 50 de acționari, după care limita a fost stabilită pentru minimumul de 300 de acționari, fiind, până la urmă, anulate.

Proprietatea nominală este permisă de lege și nu contribuie pozitiv la dezvoltarea pozițiilor de control și proprietate, la controlul deținerii încrucișate de acțiuni ori la transparența pieței pentru guvernare corporativă.

Telecomunicații

Sectorul telecomunicațiilor este reglementat în prezent de Legea cu privire la telecomunicații din 1995, cu amendamentele în vigoare din 2001, în modul reglementat de ANRTI. ANRTI a fost fondată prin Hotărâre Guvernamentală în 2000 și este responsabilă de eliberarea de licențe, stabilirea principiilor și regulilor de interconexiune, alocarea de frecvențe radio și aplanarea disputelor apărute între operatori. Instituția responsabilă de elaborarea politicilor în acest sector este Ministerul Transportului și Telecomunicațiilor.

Compania de stat Moldtelecom este prestatorul principal de servicii de telefonie fixă. Ca urmare a aderării Moldovei la Organizația Mondială a Comerțului (OMC), Moldtelecom și-a pierdut exclusivitatea juridică asupra telefoniei fixe locale, de distanță și internaționale în ianuarie 2004, conform cerințelor „Documentului de Referință” al OMC cu privire la telecomunicații. Chiar dacă și-a pierdut exclusivitatea juridică, Moldtelecom continuă să domine sectorul de telefonie fixă din țară. Deși există o serie de operatori de alternativă, care dispun de licența de a oferi servicii de telefonie fixă în Moldova, doar doi din ei oferă în prezent astfel de servicii.

Guvernul a efectuat un șir de încercări fără succes de a vinde pachetul de acțiuni al Moldtelecom-ului ce aparține statului. Cea mai recentă încercare datează cu anul 2002, care a rezultat cu respingerea de către Guvern a ofertei singurului pretendent, Rețeaua Orașănească Telefonică din Moscova (MGTS). Regiunea separatistă transnistreană a executat desinestător programul său propriu de reformă și privatizare, vânzând compania Trans-Dnestr Telecom în 2003 unui operator regional de telefonie fixă, mobilă și servicii Internet.

O hotărâre recentă a Guvernului prevedea acordarea unei a treia licențe de prestare a serviciilor de telefonie mobilă de generația a treia (3G) prin intermediul unui tender pe parcursul anului 2005, după ce încercarea precedentă de a acorda licența operatorului transnistrean, InterDnestrCom, a suferit eșec.

Cheia spre dezvoltarea acestui sector și realizarea scopurilor pentru sectorul dat constă în liberalizare și prestarea serviciilor din domeniu de către agenți privați. În timp ce, aparent, până în prezent, Guvernul a depus o serie de eforturi în direcția reformării sectorului dat, multe vor depinde de implementarea practică a acestor eforturi de reformare. Chiar dacă procesul de liberalizare, cel puțin din punct de vedere formal, are loc, dominarea Moldtelecom-ului pe piața serviciilor de telefonie fixă ar însemna că mai e nevoie de timp până când competiția din sectorul dat va deveni eficace și reală. Pentru a încuraja venirea noilor operatori (și, prin urmare, a noilor investiții) pe piață, autoritățile vor avea nevoie să asigure deplina și oportuna implementare a legislației și a mecanismelor de reglementare necesare. În particular, Guvernul va trebui să se asigure că ANRTI dispune de suportul necesar implementării inițiativelor de reformare a sectorului

dat, cât și de faptul că independența acesteia este încurajată și protejată. Alte măsuri ce necesită a fi efectuate constau în continuarea programului de tarifare și deplina implementare a unui regim de interconexiuni potrivit unei piețe aflate la faza incipientă a liberalizării. De asemenea, autoritățile trebuie să se asigure de faptul că acordarea licenței celui de-al treilea operator de telefonie mobilă are loc într-un mod corect, transparent și non-discriminatoriu, conform practicii internaționale.

Concesiunile

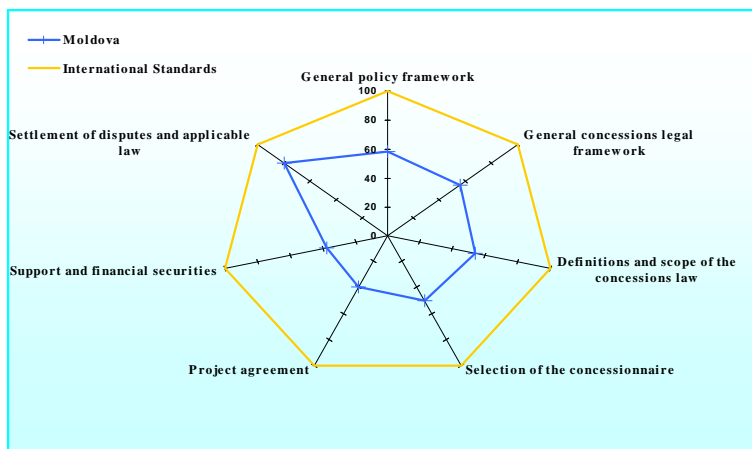
Moldova dispune de o Lege specială cu privire la Concesiuni, adoptată în 1995, cu modificările din 1999 și 2002. Domeniul aplicării Legii cu privire la Concesiuni și a normelor ce reglementează procedura de selectare sunt clare, iar definiția concesiunii include noțiunea de „riscuri”. O altă trăsătură pozitivă este că această lege este una din puținele legi din regiune care se referă în mod expres la participarea donatorului la activitățile organelor de conducere ale companiei care beneficiază de concesiuni.

Conform Legii cu privire la Concesiuni, orice companie sau persoană fizică, din țară sau de peste hotare, cu excepția unui sat sau autorități municipale, poate deveni concesionar. Legea cu privire la Concesiuni nu oferă o listă a sectoarelor care pot fi dezvoltate în baza de concesiune. În schimb, aceasta prevede că aranjamentele ce țin de concesiuni sunt permise în orice domeniu sau activitate, atâta timp cât aceasta nu contravine legislației Republicii Moldova.

Dreptul concesionarului la compensație este prevăzut, putând fi exercitat prin intermediul instanței de judecată. Conform Legii cu privire la Concesiuni, disputele pot fi soluționate fie prin intermediul instanței de judecată, fie prin arbitraj (inclusiv arbitraj internațional). Legea cu privire la Concesiuni prevede dreptul autorităților ce oferă concesiuni la schimbarea în mod unilateral a termenilor unui acord de concesiune, în baza anumitor motive specificate în Legea cu privire la Concesiuni. Din păcate, motivele pentru încetarea acordului par, totuși, destul de vagi.

Un dezavantaj clar al Legii cu privire la Concesiuni este că orice transfer executat de un concesionar al drepturilor/bunurilor de concesiune este interzis. Această restricție statutară limitează, în mod inevitabil, opțiunile de finanțare. Anumite prevederi legate de acordul de proiect ar putea duce la lipsă de flexibilitate în negocieri. De asemenea, îngrijorător e faptul că Legea cu privire la Concesiuni nu conține prevederi cu privire la dobânzile de care pot beneficia concesionarii sau în virtutea dreptului de creditor.

Calitatea legislației cu privire la concesiuni–Moldova (2004)

Notă: Extremitățile fiecărei axe reprezintă scorul ideal, conform standardelor internaționale, cum ar fi Ghidul Legislativ pentru Proiectele de Infrastructură cu Finanțare Privată elaborat de UNCITRAL. Cu cât „plasa de păianjen” este mai mare, cu atât legislația privind concesiunile e mai aproape de aceste principii.

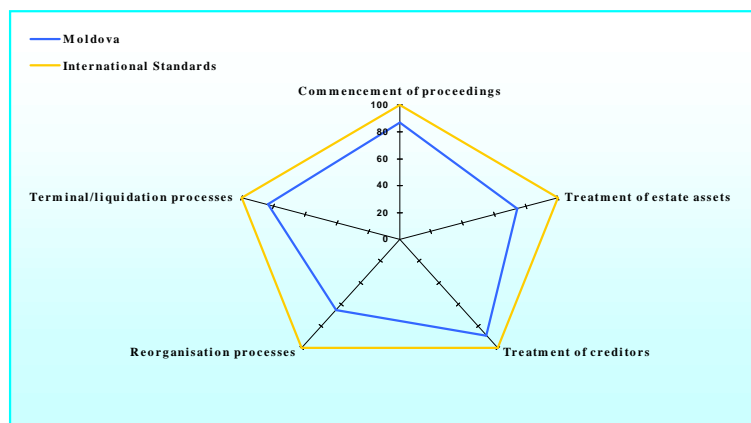
Sursa: BERD Analiza Sectorului ce ține de Concesiuni 2004

Proiectul de Evaluare a Legislației privind Concesiunile efectuat recent de Bancă, în scopul evaluării regimului aplicabil în cele 27 de țări în care aceasta activează (analiză mai mult a aspectului teoretic decât practic a respectivelor regimuri legislative), au demonstrat că legile moldovenești sunt în „concordanță medie” cu standardele internaționale din acest domeniu. După cum se poate vedea în diagrama de mai sus, în timp ce normele ce reglementează aplanarea disputelor în aranjamentele ce țin de concesiuni, de exemplu, sunt reglementate corect din punct de vedere teoretic, majoritatea altor domenii, și, în particular, acordurile de proiect și disponibilitatea utilizării instrumentelor financiare și a susținerii statului necesită îmbunătățire, pentru a corespunde cerințelor unui cadru legislativ modern ce ar facilita participarea sectorului privat.

Insolvabilitatea

Falimentul și insolvabilitatea, în Moldova, sunt reglementate, în principal, de Legea Republicii Moldova cu privire la Insolvabilitate (2001) (modificată), una din cele mai bune legi din țările în care operează Banca. În Studiul de Evaluare a Sectorului efectuat de Bancă pentru perioada 2003-2004, Legea cu privire la insolvabilitate fost una din puținele 6 legi care au obținut scorul de „înalță concordanță”.

Calitatea legislației cu privire la insolvabilitate –Moldova (2004)

Notă: Extremitățile fiecărei axe reprezintă scorul ideal, adică se conformează complet standardelor internaționale, cum ar fi Principiile și indicațiile Băncii Mondiale pentru Sisteme eficiente de Insolvabilitate și Drepturile Creditorilor, grupul de Lucru al UNCITRAL asupra „Indicații legislative pentru Legile cu privire la Insolvabilitate”. Cu cât „plasa de păianjen” este mai mare, cu atât legislația privind insolvabilitatea e mai aproape de aceste principii.

Sursa: BERD Proiectul de Evaluare a Sectorului ce țin de Insolvabilitate, 2003/4

Legea cu privire la insolvabilitate este una din puținele legi din țările în care activează Banca care rezolvă în mod eficient problemele legate de tranzacțiile pre-faliment. Această lege prevede suficiente detalii pentru a determina care tipuri de tranzacții pot fi contestate și circumstanțele care trebuie stabilite pentru a efectua o astfel de contestare. Deși procesele de reorganizare sunt cel mai vulnerabil punct al legislației moldovenești, (vezi diagrama de mai sus), totuși Legea conferă procesului de reorganizare o calitate destul de înaltă.

Rezultatele Studiului Indicatorilor Legali cu privire la Insolvabilitate, efectuat de Bancă în 2004 a demonstrat că, în Moldova pentru creditorii și debitorii care doresc inițierea procedurilor de insolvabilitate, este relativ ușor de a determina instanța în care astfel de proceduri pot fi inițiate, iar gradul de formalitate necesar accesării procesului de insolvabilitate nu prezintă un obstacol serios. În același timp, procesul ca-atare este

perceput ca fiind prea costisitor, și, în general, e puțin probabil ca instanțele de judecată să soluționeze chestiunile legate de insolvabilitate într-un mod previzibil și competent.

Acest studiu a arătat că, în general, în Moldova, este într-un fel mai ușor pentru debitorii de a accesa sistemele de insolvabilitate, în comparație cu posibilitățile creditorilor. Acest lucru corespunde realității din majoritatea țărilor în care Banca activează și reflectă, în parte, faptul că accesul inițial la regimul de insolvabilitate al creditorilor est, de obicei, destul de dificil. Debitorii, din contra, pot să inițieze deseori procedurile respective și să obțină un ordin inițial, fără preavizul creditorilor și, prin urmare, fără necesitatea unui proces de judecată îndelungat.

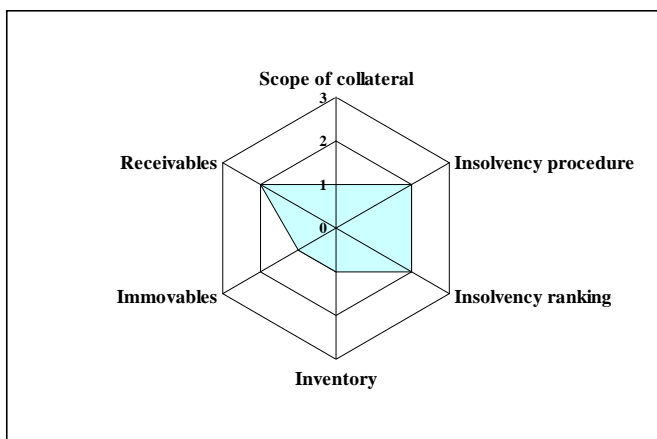
Tranzacții garantate

Regimul juridic al tranzacțiilor garantate în Moldova este unic în felul său, în regiunea dată, în contextul în care, deși prevederile legale sunt bune, utilizatorii, într-un fel, sunt reținuți în utilizarea pe deplin a potențialului acestora, plus există probleme considerabile legate de aplicarea drepturilor de garanție, lucru care, desigur, împiedică utilizarea acesteia în practică.

Gajarea bunurilor mobiliare și imobiliare este reglementată de Legea cu privire la Gaj, adoptată la 30 iulie 2001, intrată în vigoare la 1 noiembrie 2001. Aceasta a fost elaborată cu asistența parțială a Băncii, GtZ și a altora, și a avut drept scop soluționarea unui șir de deficiențe identificate pe parcursul aplicării Legii similare adoptate în 1996. După un șir de eforturi destul de serioase, în 2002, Guvernul a adoptat o Ordonanță cu privire la Registrul Valorilor Mobiliare depuse ca Gaj și Reglementările cu privire la Registru care prevede un set de reguli mai detaliate legate de modul de funcționare al noului registru și de procedura de înregistrare. Registrul este perfectat de către Ministerul Justiției, iar înregistrările sunt făcute la oficiile notariale, deși se spune că acesta este departe de a fi perfect, sistemul pare a fi funcțional. Cea mai mare problemă este aplicarea garanției.

În 2003, Banca a efectuat un studiu asupra executării plăților în țările în care activează, în cadrul căruia Moldova a obținut un scor destul de mic: timpul necesar pentru aplicarea garanției, rentabilitatea încasărilor și pașii necesari de a efectua acest lucru au fost evaluați ca fiind deloc satisfăcători. Diagrama de mai jos ilustrează problemele de bază: sistemul judecătoresc și cel al executorilor judiciari nu dispun de echipamentul necesar pentru a-și putea efectua cu succes obligațiile din domeniu, au fost depistate probleme legate de corupție.

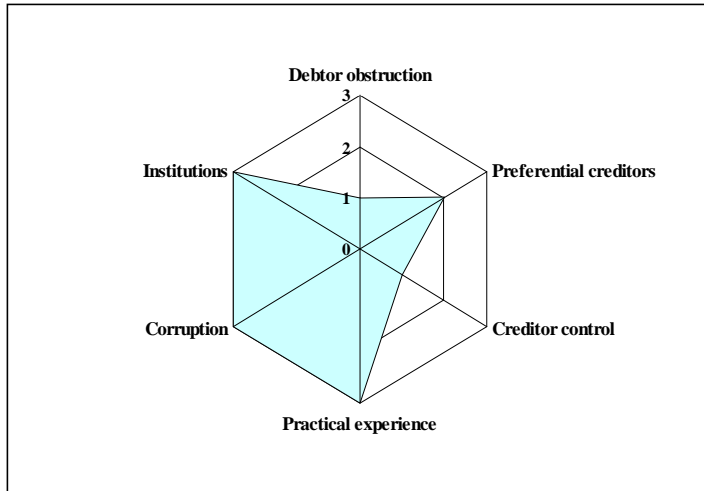
Obstacole în calea procesului de punere în aplicare a plăților – Moldova (2003)

Spectrul de analiză

Notă: Cu cât semilunile sunt mai pline, cu atât sunt mai serioase problemele în fiecare din categoriile respective. Factorii „spectrali” sunt legați de capacitatea sistemului de a soluționa situații sau probleme specifice

Sursa: BERD Studiul Indicatorilor Legali 2003

Procesul

Notă: Cu cât semilunile sunt mai pline, cu atât sunt mai serioase problemele în fiecare din categoriile respective. Factorii „procesuali” măsoară impactul incidentelor asupra procedurilor de aplicare.

Sursa: BERD Studiul Indicatorilor Legali 2003

În ceea ce ține de ipotecă, Legea cu privire la Gaj prevede un set suficient de reglementări de bază, iar Cadastrul Funciar a fost recent pe deplin înnoit și computerizat. Totuși, piața pare a fi nesigură în ceea ce ține de modul prezent de operare al sistemului, și există cereri unanime privitor la elaborarea unei noi legi privind ipoteca. Banca analizează în prezent fezabilitatea oferirii asistenței tehnice în această direcție.

ANEXA 4 – MEDIUL ÎNCONJURĂTOR

Abordarea Băncii în ceea ce ține de problemele de mediu din Republica Moldova sunt complementare activității altor organizații, din perspectiva orientării Băncii spre sectorul privat. Banca Mondială își concentrează intervențiile în direcția agriculturii durabile și conservarea bio diversității prin implementarea unui proiect de bio diversitate în cursul inferior al râului Nistru, un proiect de conservare a solului și un proiect agrar de control al poluării. Aceste proiecte sunt orientate împotriva contaminării și degradării solului, defrișării pădurilor și scurgerea îngrășămintelor în râul Dunărea și Marea Neagră. Mecanismul Investițional al Mării Negre, o inițiativă finanțată de TACIS, are ca scop micșorarea poluării Mării Negre prin susținerea proiectelor de prelucrare a apelor reziduale în Moldova, Georgia, Ucraina și Rusia.

Banca dispune de o abordare tri-direcțională a modului de susținere a dezvoltării durabile a Republicii Moldova ce ar corespunde cerințelor de păstrare a mediului. În primul rând, Banca se asigură ca băncile-partenere locale să implementeze proceduri ce ar promova protecția mediului înconjurător, susținând proiectele ce corespund cerințelor ecologice. În al doilea rând, Banca se asigură ca noile proiecte sunt în concordanță cu Procedurile Ecologice și Politică de Informare Publică a Băncii și include, după posibilitate, Planuri de Acțiuni cu privire la Mediu în cadrul documentelor juridice pentru a soluționa problemele apărute, conform cerințelor existente de a păstra un mediu mai curat. Într-al treilea rând, Banca implementează un șir de proiecte ecologice ad-hoc pentru a soluționa anumite probleme specifice. De exemplu, prin Proiectul de Cooperare Tehnică pentru Siguranța utilizării Electricității, finanțat de Guvernul Canadian, Banca are ca scop reducerea numărului mare de accidente cauzate de electrocutare. Majoritatea accidentelor se întâmplă oamenilor de rând, deseori copiilor. Banca lucrează cu ministerele de resort din Moldova pentru a crea un grup de lucru interministerial de promovare a securității în utilizarea energiei electrice și include, în cadrul acestei inițiative, companiile de distribuție a energiei electrice. Proiectul are ca scop îmbunătățirea siguranței operaționale în ceea ce ține de uzul energiei electrice prin creșterea capacității de soluționare a problemei și transferare de know-how de la țările care au un număr semnificativ mai mic de accidente de acest gen. Proiectul, de asemenea, are ca scop sensibilizarea opiniei publice prin crearea unei săptămâni naționale a siguranței în utilizarea energiei electrice și prin asigurarea educației în școli și training-ul profesorilor, inspectorilor de electricitate și a celor de securitate a muncii în acest domeniu. Acest program, cât și materialele pregătite, pot fi aplicabile și în alte țări, o dată adaptate limbii și culturii locale.

ANEXA 5 – O SERIE DE INDICATORI ECONOMICI

Moldova	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
										<i>Estimate</i>	<i>Projection</i>
Output and expenditure	<i>(Percentage change in real terms)</i>										
GDP	-1.4	-5.9	1.6	-6.5	-3.4	2.1	6.1	7.8	6.6	7.3	5.5
Private consumption	0.4	11.2	5.0	5.1	-13.8	27.6	6.1	5.9	17.0	na	na
Public consumption	24.3	-2.5	12.7	-18.9	-28.1	-17.9	-5.8	31.4	-0.7	na	na
Gross fixed capital formation	-14.9	-8.3	-0.2	1.5	-14.7	-0.7	5.2	1.1	8.7	na	na
Exports of goods and services	25.5	13.9	21.3	-22.1	-22.7	6.8	15.7	14.5	19.3	na	na
Imports of good and services	27.7	29.7	23.0	-11.0	-36.4	29.8	11.1	16.1	34.6	na	na
Industrial gross output	-3.9	-6.5	0.0	-15.0	-11.6	7.7	13.7	10.8	15.6	6.9	na
Agricultural gross output	1.9	-11.9	11.4	-11.6	-8.4	-3.3	6.4	3.4	-13.6	20.4	na
Employment	<i>(Percentage change)</i>										
Labour force (annual average)	-0.3	-0.6	-0.9	-0.7	1.4	-1.7	-2.3	-0.1	-8.8	-3.3	na
Employment (annual average)	-0.5	-0.8	-0.8	-0.2	-9.0	1.4	-1.0	0.4	-9.9	-3.4	na
Unemployment (annual average) 1/	na	na	na	10.1	11.1	8.5	7.3	6.8	7.9	8.0	na
Prices and wages	<i>(Percentage change)</i>										
Consumer prices (annual average)	30.2	23.5	11.8	7.7	39.3	31.1	9.6	5.2	11.6	12.4	11.4
Consumer prices (end-year)	23.8	15.1	11.2	18.3	43.7	18.4	6.3	4.4	15.7	12.5	9.8
Producer prices (annual average)	54.0	32.0	20.0	9.7	44.0	28.5	12.3	4.7	7.8	5.6	na
Producer prices (end-year)	46.6	20.4	13.6	13.6	58.6	24.3	5.7	6.7	9.2	4.9	na
Gross average monthly earnings in economy (annual average)	32.1	30.7	17.5	13.9	21.6	33.9	33.3	27.2	28.8	23.9	na
Government sector 2/	<i>(In per cent of GDP)</i>										
General government balance (commitment basis)	-6.7	-8.0	-10.5	-7.4	-6.2	-1.8	-0.3	-2.2	1.1	0.4	-0.7
General government expenditure	46.2	43.8	49.0	44.9	36.6	34.5	29.4	31.5	33.3	35.7	34.2
General government debt	7.4	57.1	63.7	108.5	103.3	91.7	78.4	73.1	58.9	46.0	41.2
Monetary sector	<i>(Percentage change)</i>										
Broad money (M2, end-year)	32.3	1.4	21.1	-34.1	-7.2	17.4	29.6	24.9	7.6	28.6	na
Domestic credit (end-year)	64.7	18.8	26.8	29.2	18.1	14.4	29.6	25.2	24.3	25.8	na
Broad money (M2, end-year)	17.1	16.6	19.5	14.9	14.7	15.7	18.2	20.0	20.4	25.4	na
Interest and exchange rates	<i>(In per cent per annum, end-year)</i>										
Refinancing rate	21.0	19.5	16.0	32.7	31.0	27.0	13.0	9.5	14.0	14.5	na
Treasury bill rate 3/	43.7	37.1	23.3	29.1	28.6	22.1	14.5	5.8	15.1	11.6	na
Deposit rate 4/	32.5	22.0	23.2	21.0	27.4	24.6	20.6	14.4	12.7	15.2	na
Lending rate 4/	41.9	35.3	32.8	30.1	35.5	33.3	28.5	23.1	19.2	21.0	na
Exchange rate (end-year)	4.5	4.7	4.7	8.3	11.6	12.4	13.1	13.8	13.2	12.5	12.9
Exchange rate (annual average)	4.5	4.6	4.6	5.4	10.5	12.4	12.9	13.6	13.9	12.3	12.8
External sector	<i>(in millions of US dollars)</i>										
Current account	-115	-188	-275	-335	-68	-98	-25	-67	-130	-113	-133
Trade balance	-55	-252	-348	-388	-137	-294	-313	-378	-623	-758	-800
Merchandise exports	739	823	890	644	474	477	567	660	805	995	1,050
Merchandise imports	794	1,075	1,238	1,032	612	770	880	1,038	1,429	1,754	1,850
Foreign direct investment, net	25	23	78	75	38	127	102	132	71	148	90
Gross reserves (end-year), excluding gold	257	312	366	143	186	222	229	269	302	470	522
External debt stock	668	1,065	1,285	1,451	1,495	1,721	1,675	1,815	1,925	1,924	2,000
Gross reserves (end-year), excluding gold	3.0	3.0	3.1	1.4	2.8	2.7	2.5	2.5	2.1	2.6	2.7
Debt service	9.9	5.5	13.0	25.0	32.5	16.4	16.8	14.0	13.1	10.6	10.5
Memorandum items	<i>(Denominations as indicated)</i>										
Population (end-year, millions) 5/	4.3	4.3	3.7	3.7	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.4
GDP (in millions of Lei)	6,480	7,798	8,917	9,122	12,322	16,020	19,052	22,556	27,619	31,992	37,599
GDP per capita (in US dollars)	332	391	528	465	321	353	407	458	547	719	868
Share of industry in GDP (in per cent)	25.0	26.9	25.0	19.9	20.3	19.0	21.8	20.2	20.9	na	na
Share of agriculture in GDP (in per cent)	29.3	27.5	26.0	25.8	24.9	25.4	22.4	21.0	19.1	na	na
Current account/GDP (in per cent)	-8.0	-11.1	-14.2	-19.7	-5.8	-7.6	-1.7	-4.0	-6.6	-4.4	-4.5
External Debt - Reserves, in US\$ millions	411.5	753.0	919.0	1308.4	1309.3	1498.2	1446.5	1546.0	1622.3	1454.2	1477.7
External Debt/GDP (in per cent)	46.3	62.8	66.6	85.4	127.6	133.6	113.1	109.2	97.2	74.2	68.1
External Debt/ exports of goods and services (in per cent)	77.2	113.7	121.5	182.4	245.1	268.3	226.9	207.1	181.7	146.1	142.2

Notes:

1/ According to ILO methodology

2/ Consolidated accounts of the Republican government and the local authorities until 2002.

3/ Average yield of T-bills.

4/ Weighted average rate

5/ Excluding the population of Transnistria

ANEXA 6 – PROGRAMUL DE COOPERARE TEHNICĂ

Tabelul 1: Cooperarea tehnică pe sectoare, conform situației din iunie 2005

Sector	Angajamente, €	Debursări, €
Instituții Financiare	3,068,681	3,028,548
Infrastructură	3,428,664	3,193,664
Sectorul privat	4,254,377	3,309,548
Tranziția în domeniul juridic	834,395	781,237
Total Țară	11,586,117	10,312,996

Tabelul 2: Cooperarea tehnică, după Donator, conform situației din iunie 2005

Donator	Angajamente, €	Debursări, €
Belgia-Flandra	12,770	12,770
Canada	340,901	105,901
Danemarca	120,692	58,299
UE	4,865,444	4,160,344
Franța	320,886	320,886
Germania	549,281	549,281
Grecia	128,946	128,946
Italia	85,500	30,665
Italia- Inițiativa Central Europeană	205,500	115,025
Japonia	2,330,002	2,330,002
Olanda	341,971	341,971
Elveția	436,973	405,267
Taipei China	420,512	420,512
Marea Britanie	401,218	369,192
SUA	745,847	745,847
Fondul Multi-donator	142,059	120,607
Fondul Sectorului Financiar	137,616	97,482
Total Țară	11,586,117	10,312,996

Tabelul 3: Cooperarea tehnică, conform situației din iunie 2005

Referință	Denumirea Angajamentului	Angajamente, €	Debursări, €	Stadiu de realizare	Legat de Proiectul
JAP-1994-02-04	Studiu de îmbunătățire a eficienței energetice	140,085	140,085	Finisat	Eficiența energetică în Moldova, Compania municipală de producție a agentului termic, Termocom, Chișinău
GERK-1995-12-01	Studiu al tarifelor la agentul termic	173,818	173,818	Finisat	Eficiența energetică în Moldova, Compania municipală de producție a agentului termic, Termocom, Chișinău
JAP-1996-07-18	Dezvoltarea sistemelor de management comercial - Termocom	447,941	447,941	Finisat	Eficiența energetică în Moldova, Compania municipală de producție a agentului termic, Termocom, Chișinău
	<i>Subtotal</i>	<i>761,844</i>	<i>761,844</i>		
HOL-1994-03-06	Audit internațional pentru Victoria Bank	48,828	48,828	Finisat	Linii de Creditare Victoria Bank și Investiții în capitalul propriu
UKB-1994-07-08	Audit internațional pentru Victoria Bank	13,743	13,743	Finisat	Linii de Creditare Victoria Bank și Investiții în capitalul propriu
ECT-1995-06-13	Consiliere în Creditare pentru Victoria Bank	204,669	204,669	Finisat	Linii de Creditare Victoria Bank și Investiții în capitalul propriu
	<i>Subtotal</i>	<i>267,240</i>	<i>267,240</i>		
FRB-1993-06-07	Îmbunătățirea calității vinurilor și promovarea exporturilor	172,191	172,191	Finisat	Proiectul de Promovare a Exportului de Vinuri
HOL-1993-06-08	Programul de investiții în sectorul de vinificație – dezvoltarea modului de împachetare pentru export	181,512	181,512	Finisat	Proiectul de Promovare a Exportului de Vinuri
HOL-1994-03-05	Promovarea exportului de vinuri – proiect de pregătire a cadrului de implementare	86,102	86,102	Finisat	Proiectul de Promovare a Exportului de Vinuri
EC-1994-09-39	Promovarea exportului de vinuri – expertiză pe termen scurt	222,935	222,935	Finisat	Proiectul de Promovare a Exportului de Vinuri
JAP-1994-10-39	Promovarea exportului de vinuri	737,118	737,118	Finisat	Proiectul de Promovare a Exportului de Vinuri
TAI-1997-08-06	Mecanismul de creare a unui mediu de investiții în domeniul vinificației	19,696	19,696	Finisat	Proiectul de Promovare a

Referință	Denumirea Angajamentului	Angajamente, €	Debursări, €	Stadiu de realizare	Legat de Proiectul
	din Moldova				Exportului de Vinuri
TCS-1998-09-07	Proiectul de promovare a exportului de vinuri	18,752	18,752	Finisat	Proiectul de Promovare a Exportului de Vinuri
TAI-1999-08-08	Proiectul de promovare a exportului de vinuri	232,133	232,133	Finisat	Proiectul de Promovare a Exportului de Vinuri
	<i>Subtotal</i>	<i>1,670,439</i>	<i>1,670,439</i>		
ECT-1995-06-08	Consiliere de Creditare pentru Moldova – Agroindbank	216,281	216,281	Finisat	Linii de Creditare Moldova Agroind bank și Investiții în capitalul propriu
ECT98-98-12-51	Moldova Agroindbank, Creditul convertibil de rang superior	249,571	249,571	Finisat	Linii de Creditare Moldova Agroind bank și Investiții în capitalul propriu
MOLF-2003-12-01	Consiliere de consolidare instituțională MAIB	137,616	97,482	În proces de debursare	Linii de Creditare Moldova Agroind bank și Investiții în capitalul propriu
	<i>Subtotal</i>	<i>603,468</i>	<i>563,334</i>		
ECT-1995-06-10	Studiul de proiectare a reabilitării drumurilor	273,861	273,861	Finisat	Proiectul de Reabilitare a Drumurilor din Moldova
JAP-1995-12-34	Evaluarea necesităților rețelei de drumuri	324,075	324,075	Finisat	Proiectul de Reabilitare a Drumurilor din Moldova
ECT97-2000-08-72	Sisteme de management a pavajului	411,557	411,557	Finisat	Proiectul de Reabilitare a Drumurilor din Moldova
	<i>Subtotal</i>	<i>1,009,494</i>	<i>1,009,494</i>		
TAI-1995-09-03	Consultanță cu privire la privatizare, legislație și politici - Moldtelecom – politici de sector și dezvoltare a cadrului de reglementare	93,272	93,272	Finisat	
JAP-1995-11-31	Servicii de consultanță cu privire la privatizarea Moldtelecom printr-un tender internațional competitiv	470,000	470,000	Finisat	
	<i>Subtotal</i>	<i>563,272</i>	<i>563,272</i>		
SWI-1995-09-04	Misiunea de analiză a perspectivelor de Micro creditare	42,602	42,602	Finisat	Proiectul de Micro Creditare
USAD-96-08-01PS	Programul Elvețiano-american pentru creditarea Micului Business	745,847	745,847	Finisat	Proiectul de Micro Creditare
SWI-96-09-03PS	Programul Elvețiano-american pentru creditarea Micului Business	331,805	331,805	Finisat	Proiectul de Micro Creditare
	<i>Subtotal</i>	<i>1,120,254</i>	<i>1,120,254</i>		
UKB-1995-11-18	Asistență în dezvoltarea unei legi de garantare a tranzacțiilor pentru	24,961	24,961	Finisat	Tranziția în domeniul juridic

Referință	Denumirea Angajamentului	Angajamente, €	Debursări, €	Stadiu de realizare	Legat de Proiectul
	Moldova				
UKB-1998-05-05	Asistență în stabilirea unui registru al gajurilor (consultanți locali)	35,502	35,502	Finisat	Tranziția în domeniul juridic
UKB-1998-05-06	Asistență în stabilirea unui registru al gajurilor	48,094	48,094	Finisat	Tranziția în domeniul juridic
BRSF-2003-10-03	Moldova : Îmbunătățirea Legislației ce ține de tranzacțiile de Leasing	100,000	78,548	În proces de debursare	Tranziția în domeniul juridic
SCRF-2004-12-02	Reforma tranzacțiilor ipotecare în Moldova - Proiect exploratoriu	62,566	30,860	În proces de debursare	Tranziția în domeniul juridic
	<i>Subtotal</i>	<i>271,123</i>	<i>217,965</i>		
UKB-1998-03-03	TurnAround Management Programme (TAM) - Floare Carpet SA	10,296	10,296	Finisat	Programul TAM
DEN-1998-03-02	TurnAround Management Programme (TAM) - Floare-Carpet SA	35,192	35,192	Finisat	Programul TAM
ECT2000-2001-02-01/05	TurnAround Management Programme (TAM) - Orhei-Vit SA	85,500	67,964	În proces de debursare	Programul TAM
ECT2000-2001-02-01/08	TurnAround Management Programme (TAM) - Floarea Soarelui SA	31,500	3,123	În proces de debursare	Programul TAM
ECT2000-2001-02-01/20	TurnAround Management Programme (TAM) - Pielart SA	31,500	17,548	În proces de debursare	Programul TAM
ECT2000-2001-02-01/34	TurnAround Management Programme (TAM) - Air Moldova SRL	85,500	84,720	Angajament luat	Programul TAM
ECT98-2000-10-72/16	TurnAround Management Programme (TAM) - Pielart SA	39,086	39,086	Finisat	Programul TAM
ECT99-2001-09-91/06	TurnAround Management Programme (TAM) - Macon SA	85,500	46,403	În proces de debursare	Programul TAM
TAI-1998-10-08	TurnAround Management Programme (TAM) – Produse Metalurgice Moldova (tied portion)	15,604	15,604	Finisat	Programul TAM
TAI-1998-10-09	TurnAround Management Programme (TAM) – Produse Metalurgice Moldova	59,808	59,808	Finisat	Programul TAM
UKB-1998-10-20	TurnAround Management Programme (TAM) – Produse Metalurgice Moldova	14,874	14,874	Finisat	Programul TAM
ECT99-99-08-04/14	TurnAround Management Programme (TAM) – Produse Metalurgice Moldova II	85,500	38,142	Angajament luat	Programul TAM
JAP-1997-07-17	TurnAround Management Programme (TAM) - SA Tirotext	11,500	11,500	Finisat	Programul TAM
FLN-1997-08-01	TurnAround Management Programme (TAM) - Tirotext	5,350	5,350	Finisat	Programul TAM
UKB-1998-09-17	TurnAround Management Programme (TAM) - SA Tirotext II	87,312	87,312	Finisat	Programul TAM
UKB-1998-11-23	TurnAround Management Programme (TAM) - SA Tirotext	29,054	29,054	Finisat	Programul TAM

Referință	Denumirea Angajamentului	Angajamente, €	Debursări, €	Stadiu de realizare	Legat de Proiectul
FLN-1997-10-02	TurnAround Management Programme (TAM) - Moldavizolit	7,420	7,420	Finisat	Programul TAM
HOL-1997-10-07	TurnAround Management Programme (TAM) - Moldavizolit	15,275	15,275	Finisat	Programul TAM
JAP-1998-01-01	TurnAround Management Programme (TAM) - Moldavizolit	5,766	5,766	Finisat	Programul TAM
FRB-1997-12-04/02	TurnAround Management Programme (TAM) - Vitis Hincesti SA	66,387	66,387	Finisat	Programul TAM
UKD-1999-04-06	TurnAround Management Programme (TAM) - Vitis Hincesti SA	14,621	14,621	Finisat	Programul TAM
CEI-2002-06-01/08	TurnAround Management Programme (TAM) - Cricova Acorex	60,000	56,602	Angajament luat	Programul TAM
DEN-2004-06-04	TAM - Orvento Metal Trading	85,500	23,107	Angajament luat	Programul TAM
ITA-2004-06-05	TAM - Acorex Wine Holding	85,500	30,665	Angajament luat	Programul TAM
CEI-2002-06-01/10	TAM - Codru	85,500	17,385	Angajament luat	Programul TAM
CEI-2002-06-01/09	Programul TAM - CEI TAM Susținere pentru Privatizare	60,000	41,038	Angajament luat	Programul TAM
NLT-2004-02-01	Studiu de fezabilitate pentru un Program BAS în Moldova	10,254	10,254	Finisat	Programul TAM
ETCF-2005-04-08F	Implementarea Programului BAS în perioada 2005-2007 (3 ani)	558,000	0	Angajament luat	Programul TAM
	<i>Subtotal</i>	<i>1,767,299</i>	<i>854,495</i>		
ECT96-97-01-37	Asistență în dezvoltarea corporativă a Serviciilor de aprovizionare cu apă din Chișinău	799,729	799,729	Finisat	Proiectul de Reabilitare a Serviciilor de Aprovizionare cu Apă, Apă Canal, Chișinău
ECT99-2000-03-35	Asistență în dezvoltarea corporativă a Serviciilor de aprovizionare cu apă din Chișinău	220,134	220,134	Finisat	Proiectul de Reabilitare a Serviciilor de Aprovizionare cu Apă, Apă Canal, Chișinău
	<i>Subtotal</i>	<i>1,019,863</i>	<i>1,019,863</i>		
UKB-1997-11-20	Produse Metalurgice Moldova	90,735	90,735	Finisat	
TCS-1997-11-08	Produse Metalurgice Moldova – evaluare ecologică	23,307	23,307	Finisat	
CAN-1998-01-01	Produse Metalurgice Moldova – consiliere juridică	25,901	25,901	Finisat	
	<i>Subtotal</i>	<i>139,943</i>	<i>139,943</i>		
CAN-1999-05-03	Analiză juridică pentru Proiectul de Investiții în capitalul companiilor de distribuție a energiei electrice	50,000	50,000	Finisat	Proiectul Investiții în capitalul propriu al companiilor de distribuție a energiei electrice din Moldova

Referință	Denumirea Angajamentului	Angajamente, €	Debursări, €	Stadiu de realizare	Legat de Proiectul
GRE-1999-06-01	Investiții în capitalul propriu al companiilor de distribuție a energiei electrice: analiză tehnică, financiară și de mediu	128,946	128,946	Finisat	Proiectul Investiții în capitalul propriu al companiilor de distribuție a energiei electrice din Moldova
JAP-1999-06-11	Investiții în capitalul propriu al companiilor de distribuție a energiei electrice – analiză tehnică, financiară și de mediu	57,940	57,940	Finisat	Proiectul Investiții în capitalul propriu al companiilor de distribuție a energiei electrice din Moldova
JAP-1999-06-12	Investiții în capitalul propriu al companiilor de distribuție a energiei electrice – analiză juridică	96,397	96,397	Finisat	Proiectul Investiții în capitalul propriu al companiilor de distribuție a energiei electrice din Moldova
JAP-1999-10-17	Investiții în capitalul propriu al companiilor de distribuție a energiei electrice – analiză juridică	39,180	39,180	Finisat	Proiectul Investiții în capitalul propriu al companiilor de distribuție a energiei electrice din Moldova
	<i>Subtotal</i>	<i>372,463</i>	<i>372,463</i>		
ECT2000-2001-10-13	Micro Enterprise Credit DIN S.A. (MEC), Moldova – Extinderea rețelei de Filiale	578,285	578,285	Finisat	MEC Moldova S.A.
EIPF02-2003-08-06	MEC Moldova - Management și Extindere Regională	299,436	299,436	Finisat	MEC Moldova S.A.
GERK-2003-06-01	MEC Moldova - Management și Extindere Regională	200,000	200,000	Finisat	MEC Moldova S.A.
	<i>Subtotal</i>	<i>1,077,720</i>	<i>1,077,720</i>		
FRB-1994-06-03	Energia solară și cererea – studiu de pre-fezabilitate	49,979	49,979	Finisat	
CA3F-2004-08-03	Securitate în utilizarea energiei electrice, Moldova	265,000	30,000	În proces de debursare	
GER-1995-01-01	Studiu de fezabilitate al pieței comerțului en gros	175,463	175,463	Finisat	
UKD-2004-10-05	Orhei Vit analiză tehnică și financiară	32,026	0	Angajament luat	DIF Orhei Vit
ECT96-96-10-06	Programul de privatizare centrat pe investiții	386,900	386,900	Finisat	
FRB-1994-04-01	Prelucrarea produselor agrare și distribuirea produselor alimentare	32,329	32,329	Finisat	
	Total Țară	11,586,117	10,312,996		